

POTKUA PERHEESEEN – TOIMINNALLINEN PERHERYHMÄ
HOLLOLAN SEURAKUNNASSA

Sirpa Hytönen
Opinnäytetyö, kevät 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Pieksämäki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Diakonisen sosiaalityön suuntausvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + diakonia-
työntekijän virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Hytönen, Sirpa. Potkua perheeseen – toiminnallinen perheryhmä Hollolan seurakunnassa. Kevät 2014, 51 s., 5 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto. Sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Kehittämispainotteisen opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda Hollolan seurakunnan perhetyöhön uusi toiminnallisen perheryhmän malli, joka perhettä yhdistävän ja vanhemmuutta vahvistavan toiminnan avulla edistää perheiden hyvinvointia. Produktion suunnittelu, tavoitteet ja toteutuminen kuvataan kirjallisessa raportissa. Produktion toteutumisen ja vaikuttavuuden arvioinnissa käytettiin ryhmätoimintaan osallistuneilta perheiltä sekä yhteistyötaholta kyselylomakkeella kerättyä kirjallista palautetta. Potkua perheeseen –toiminnallisen perheryhmän kokoontumisten sisältö ja ohjeistus ovat liitteenä opinnäytetyön lopussa.

Tämä opinnäytetyö pohjautuu tutkimustietoon perheiden hyvinvoinnista Suomessa sekä kirkon perhetyön lähtökohtiin. Teoriaosassa esitellään näkökulmia diakoniseen perhetyöhön sekä toiminnallisten menetelmien käytön soveltuvuutta perhe- ja ryhmätöihin. Arvostava työote on valittu perheryhmän taustalla vaikuttavaksi filosofiaksi.

Palautekyselyn perusteella voidaan todeta Produktion onnistuneen tuottamaan perheille iloa ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia sekä luottamusta ja hyvää oloa rakentavaa toimintaa. Perheitä onnistuttiin tukemaan omien vahvuksiensa löytämisessä ja uusien toimintamallien pohtimisessa.

Produktiona syntynyt toimintamalli toiminnallisesta perheryhmästä on mahdollista toteuttaa jatkossa seurakunnan perhetyössä työntekijöiden toimesta ja sitä on helppo soveltaa eri yhteyksissä erilaisille kohderyhmille.

Asiasanat: perhe, ennaltaehkäisevä perhetyö, kirkon perhetyö, diakoninen perhetyö, toiminnalliset menetelmät, toiminnallinen ryhmä, arvostava työote

ABSTRACT

Hytönen, Sirpa. Potkua perheeseen - The Activating Group for families in the parish of Hollola.

51 pages, 5 appendices. Language: Finnish. Pieksämäki. Spring 2014.

DIAK Itä, Pieksämäki, Spring 2014.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree program in Social Services. Option in Diaconal Social work. Degree: Bachelor of Social services + diacon.

The aim of this thesis has been developing a new model for family counselling in the parish of Hollola. The method of this thesis was a project and the product was Potkua perheeseen – The Activating Group for families. The project plan, its aims and implementations are written in this report. The first aim of the new model was that families could have better wellbeing and social cohesion. The second aim was that parents could strengthen their parenthood. The content and directions of The Activating Group for families are found in Appendix 2.

Starting points of this thesis has been research about the wellbeing of families in Finland and the basics of the family counselling in the Evangelical Lutheran Church of Finland. Theory of this thesis is processing standpoints of the diaconal family counselling and suitability of the activating methods in family counselling. The philosophy in the background of this product was Appreciative Inquiry.

Feedback was collected for from the participants in the Activating Group and from the parish workers. The data was collected with questionnaires. It seems that the product managed to produce better wellbeing, trust and joy for families. Families got new skills and models for challenging situations. It could be concluded that the product was an empowering experience for the participants in the Activating Group. The new model for family counselling in the parish of Hollola is applicable with the different focus groups and parish workers could carry out it in their own work in the future.

Key words: family, preventive family counselling, family counselling of church, diaconal family counselling, activating methods, activating group, appreciative inquiry.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	6
2 OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖTAHO JA TAVOITTEET.....	7
2.1 Yhteistyötahona Hollolan seurakunta.....	7
2.2 Opinnäytetyön tavoitteena toimintamalli diakoniseen perhetyöhön.....	8
3 PERHEIDEN HYVINVOINTI JA ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ.....	10
3.1 Perheet suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa.....	10
3.2 Ennaltaehkäisevä työ lisää hyvinvointia perheissä.....	12
4 DIAKONINEN PERHETYÖ VAHVISTAMASSA VANHEMMUUTTA.....	13
4.1 Kirkon perhetyössä kohdataan.....	13
4.2 Diakonisen perhetyön moninaisuus.....	14
4.3 Diakoniatyöntekijöiden käsityksiä perhetyöstä.....	14
5 TOIMINNALLINEN RYHMÄ TUKEMASSA PERHEITÄ.....	16
5.1 Toiminnalliset menetelmät apuna muutosprosessissa.....	16
5.2 Arvostava työote keskittyy onnistumisiin.....	17
5.3 Aikaisempia kokemuksia toiminnallisten menetelmien käytöstä perhetyössä.....	18
6 POTKUA PERHEESEEN -TOIMINNALLINEN PERHERYHMÄ.....	20
6.1 Produktion suunnitteluvaihe.....	20
6.2 Produktion käytännön toteutus.....	22
6.2.1 Perheryhmän aikataulu ja rakenne.....	22
6.2.2 Perheryhmän kokoontumisten aiheet ja tavoitteet.....	24
6.2.3 Toiminnallisten menetelmien käyttö perheryhmässä.....	27
6.3 Produktion toteutumisen ja vaikutusten arviointi.....	27
6.3.1 Arvioinnin toteutus.....	27
6.3.2 Ryhmäläisiltä kerätty palaute.....	28
6.3.3 Arviointia työntekijän näkökulmasta.....	30
6.3.4 Arvioinnin pohjalta tehdyt johtopäätökset.....	31
7 POHDINTA.....	33
LÄHTEET.....	35
LIITTEET.....	38
LIITE 1: Ryhmätoiminnan esite.....	38
LIITE 2: Potkua perheeseen -toiminnallisen perheryhmän sisältö.....	39
LIITE 3: Palautekysely vanhemmille.....	47

LIITE 4: Palautekysely lapsille.....	49
LIITE 5: Palautekysely työntekijöille.....	50

1 JOHDANTO

Perheiden hyvinvointi ja vanhempien jaksaminen on ollut ajankohtaisena puheenaiheena viime vuosina hyvinvointipolitiikassa sekä kirkon työssä. Hyvinvoinnin kysymykset yhteiskunnassamme eivät liity vain taloudelliseen toimeentuloon, vaan pitävät sisällään myös sosiaalisia, psyykkisiä ja terveydellisiä merkityksiä. Perhetyölle on yhteiskunnassamme selkeä tilaus. Vanhemmuus koetaan haastavana ja eri elämäntilanteissa tarvitaan erilaisia tukimuotoja. Diakoninen perhetyö pyrkii omalta osaltaan vastaamaan haasteeseen perheiden tavoittamisessa ja varhaiseen ongelmiin puuttumisessa.

Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on pitkät perinteet lapsi- ja perhetyössä. Perhetyö seurakunnassa toteutuu usein eri työalojen yhteistyönä ja perhetyötä ei ole välttämättä rajattu selkeästi jonkun työalueen sisälle. Perheiden tukeminen ja vahvistaminen ovat sekä diakoniatyön että kasvatustyön tehtäviä. Perhetyöstä ja diakonisesta perhetyöstä ei ole olemassa selkeää määritelmää tai rajausta. Tämän opinnäytetyön tuloksena syntynyt Potkua perheeseen -toiminnallisen perheryhmän malli on osa diakonista perhetyötä perhettä vahvistavan ja ongelmia ennaltaehkäisevän näkökulman vuoksi.

Diakonisen perhetyön määrittämisen vaikeus ja samalla myös siihen liittyvän teorian löytämisen vaikeus kertovat siitä, että työmuoto on vasta kehittymässä ja perheiden näkeminen omana erillisenä diakoniatyön asiakasryhmänä tai työmuotona on uutta. Sosiaali- ja hoitotyössä on runsaasti kokemusta perhetyössä toteutetusta vertaisryhmätoiminnasta ja erilaisten menetelmien käytöstä. Tämän kokemuksen ja tiedon siirtämistä diakoniatyöhön on joiltain osin pyritty toteuttamaan tämän kehittämispainotteisen opinnäytetyön produktiossa. Tässä opinnäytetyön produktiossa haettiin myös tavoitteellisuutta ryhmätoimintaan. Tavoitteellisuus yhdistettynä kokemukseen ja tietoon toiminnallisten menetelmien myönteisistä vaikutuksista perhetyössä loi pohjan mallille, jossa pyrittiin mahdollistamaan koko perheen yhdessä oleminen ja toimiminen yhteisten asioiden äärellä. Opinnäytetyö on toteutettu tiiviissä yhteistyössä yhteistyötahona toimineen Hollolan seurakunnan kanssa ja Potkua perheeseen -toiminnallisen perheryhmän mallilla on vastattu heidän kehittämistarpeeseen ja toiveeseen.

2 OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖTAHO JA TAVOITTEET

2.1 Yhteistyötahona Hollolan seurakunta

Opinnäytetyöhön liittyvä yhteistyö Hollolan seurakunnan kanssa, syntyi luontevasti jo olemassa olevien kontaktien kautta. Keväällä 2012 aloitettiin Parisuhteen palikat -parisuuhdekurssi Hollolan seurakunnassa, jonka avulla tavoitettiin onnistuneesti erilaisissa elämäntilanteissa olevia pareja. Olin vapaaehtoisena mukana kurssin suunnittelussa ja toteutuksessa. Osallistujien antaman positiivisen palautteen ja vapaaehtoisten toimijoiden kokemuksen pohjalta Parisuhteen palikat toimintaa jatkettiin ja lähdettiin kehittämään keväällä 2013. Tässä tilanteessa kysyin parisuhdetyössä mukana olevilta seurakunnan työntekijöiltä tarvetta ja mahdollisuutta parisuhdetyöhön liittyvän opinnäytetyön tekemiseen. Vastaukseksi työntekijät kertoivat tarpeestaan vanhemmuutta ja perheitä tukevaan toimintaan ja ehdottivat sitä opinnäytetyöni aiheeksi.

Hollolan seurakunnassa ei ole erillistä perhetyönryhmää tai perhetyöntekijöitä, vaan perhetyö kuuluu eri työmuotojen sisälle, jota kukin toteuttaa omalta osaltaan ja myös yhteistyössä eri työmuotojen kesken. Alkuperäisenä ajatuksen oli, että opinnäytetyön Potkua perheeseen- toiminnallinen perheryhmä olisi toteutunut moniammatillisena yhteistyönä seurakunnassa, mutta lopulta prosessin aikana varsinaiseksi yhteistyötahoksi lähti Hollolan seurakunnan varhaiskasvatus, jonka sisälle myös perhetyö kuuluu. Tutkimuslupa opinnäytetyölle saatiin Hollolan seurakunnan johtavalta lapsityönohjaajalta suullisesti toukokuussa 2013 ja myöhemmin vielä kirjallisena joulukuussa 2013.

Aikaisempi perhetyö Hollolan seurakunnassa on ollut pääasiassa varhaiskasvatuksen järjestämää perhekerhotyötä, jonka uusimpana muotona on iltaperhekerho, joka on toiminut nyt parin vuoden ajan. Perheille on tarjolla myös erilaisia retkiä ja perheleiri. Osana jumalanpalveluskasvatusta järjestetään perhemessuja muutaman kerran toimintakaudessa sunnuntaisin sekä kirkkohetkiä perhekerhojen yhteydessä. Parisuhteen palikat -kurssi sekä isätyö ovat onnistuneet tavoittamaan uusia vanhempia ja perheitä seurakuntatyön piiriin. Diakoniatyö toimii omalta osaltaan perheiden arjessa, ja yksi diakonisen perhetyömuoto on Hyvän mielen kahvilat erityistä tukea vaativille perheille.

Tämän työn uutuusarvo ja kehittämisajatus oli tarjota toimintamalli, joka mahdollistaa koko perheen yhdessäolon erittelemättä aikuisia ja lapsia eri ryhmiin tai ohjelmatuokioihin. Tällä toimintamallilla tavoiteltiin myös mahdollisuutta integroida diakonisen avun tarpeessa olevia perheitä ja hyvinvoivia perheitä samaan toimintaan. Tämä toimintamalli perheryhmästä ei ole pelkkää toimintaa toiminnan vuoksi, vaan sen kautta on tavoitteellisesti pyritty vahvistamaan perheitä ja vanhemmuutta.

2.2 Opinnäytetyön tavoitteena toimintamalli diakoniseen perhetyöhön

Opinnäytetyön aihe rajautui yhteisen pohdinnan tuloksena yhteistyötahona toimivan Hollolan seurakunnan perhetyön kanssa. Ajatus opinnäytetyön aihealueesta nousi seurakunnan tarpeista. Yhteistyötahon toiveena oli, että opinnäytetyö toimisi vanhemmuuden vahvistamiseksi ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Opinnäytetyön tarkoituksiksi tuli kehittää hollolalaisille perheille perhettä yhdistävää ja vanhemmuutta vahvistavaa tavoitteellista toimintaa, johon koko perhe voisi yhdessä osallistua.

Kohderyhmä tässä opinnäytetyössä rajattiin kouluikäisten lasten perheisiin. Rajauksen perusteluna oli, että useat eri toimijat sosiaali- ja terveysalalla sekä kolmannella sektorilla toteuttavat perheryhmiä tukeakseen perheitä arjessa ja ennaltaehkäistäkseen perheen ongelmia, mutta nämä perheryhmät ovat usein suunnattu alle kouluikäisten lasten perheille esimerkiksi neuvolan perhevalmennuksen tai päivähoiton yhteydessä. Kouluikäisten lasten perheille ei juurikaan perheryhmiä ole toteutettu. (Järvinen ym. 2012,73.)

Yhteistyötahona toimivan Hollolan seurakunnan kokemus oli, että kouluikäisten lasten vanhempia on vaikea tavoittaa ja kouluikäisten lasten perheille on vähän toimintaa, johon perhe voisi yhdessä osallistua. Tähän haasteeseen pyrittiin vastaamaan tässä opinnäytetyössä. Opinnäytetyön menetelmäksi valikoitui kehittämispainotteinen opinnäytetyö. Kehittämispainotteisella opinnäytetyöllä pystyttiin parhaiten vastaamaan konkreettisesti ja täsmällisesti yhteistyötahon esittämään kehittämistarpeeseen.

Kehittämispainotteisella opinnäytetyöllä tarkoitetaan toiminnallista opinnäytetyötä. Kehittämispainotteiseen opinnäytetyöhön kuuluu tuotekehittely eli produktio, jonka tarkoi-

tuksena on tuottaa tuotos tai palvelu käyttäjäryhmälle sekä kehittää työvälineitä käytännön toimintaan. Produktion täytyy pohjautua tutkittuun tietoon kohteesta ja käytännöistä. Produktion kuuluvat tuotoksen suunnittelu ja valmistusprosessi, kokeilu tai toteutus sekä arviointi ja mahdollisesti myös markkinointi. Kehittämispainotteinen opinnäytetyö muodostuu tuotoksesta ja kirjallisesta raportista. Tässä opinnäytetyössä kehittämiskohteenä oli Hollolan seurakunnan perhetyö. Kohderyhmänä olivat kouluikäisten lasten perheet ja produktiona malli toiminnallisesta perheryhmästä. (Diakonia ammattikorkeakoulu 2010, 33–34.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda uusi toimintamalli Hollolan seurakunnan perhetyöhön, jota voidaan toteuttaa moniammatillisesti yhdessä eri työmuotojen kesken. Pyrkimys oli tavoittaa kouluikäisten lasten perheitä, joita on muuten seurakunnan perhetyössä vaikea tavoittaa. Produktion tuotos oli malli perheryhmästä, joka toimii perhettä yhdistävänä ja vanhemmuutta vahvistavana tavoitteellisena toimintana perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Produktion tavoitteena lyhyellä aikavälillä oli mahdollistaa perheille ilon ja yhteenkuuluvuuden kokemusten saaminen perheen yhdessä toimimisen kautta, auttaa perheitä löytämään omat vahvuudet ja etsimään heille sopivia välineitä hankalien tilanteiden ratkaisuun sekä tarjota kokemusta hyvää oloa ja luottamusta rakentavasta toiminnasta. Pidemmän aikavälin tavoite oli synnyttää sellainen malli perheryhmästä, jota voidaan toteuttaa myös produktion päättymisen jälkeen seurakunnassa omien työntekijöiden toteuttamana.

3 PERHEIDEN HYVINVOINTI JA ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ

3.1 Perheet suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa

Perheelle ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. Perhetyötä tekevät palveluyksiköt määrittelevät perheen monesti niin, että perheeseen kuuluu lapsi ja lapsen virallinen huoltaja. Virallinen huoltaja voi olla biologinen vanhempi tai huoltajuus on voitu määrätä muulle ei-biologiselle vanhemmalle. (Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 10.) Tilastokeskus määrittelee perheen internet-sivuillaan seuraavasti: ”Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia.” (Suomen tilastokeskus i.a. 3.6.2013). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispat ovat julkaisseet 2008 yhteisen puheenvuoron perheestä, avioliitosta ja seksuaalisuudesta. Puheenvuorossaan he ovat määritelleet perheen lyhyesti yhteiselämän perusyksiköksi, jonka hyvinvointi edistää kaikkien, niin yksilön kuin koko yhteiskunnan hyvinvointia. (Rakkauden lahja 2008, 6).

Perhe voidaan määritellä koostuvan yksilöistä, joiden keskinäiset suhteet on se tekijä, joka erottaa perheen muista yhteiskunnallisista ryhmistä, järjestöistä ja yhteisöistä. Perhesuhteita määrittävät ulottuvuudet ovat moraalisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia. Perhesuhteita määrittävät myös biologiset, emotionaaliset ja sosiaaliset suhteet. Perhesuhteiden ja ystävyyssuhteiden erona ovat perhesuhteisiin liittyvät vastuun, velvoitteiden ja lojaalisuuden tunteet. Perhesuhteisiin liittyvät myös velvollisuus hoivaan ja huolenpitoon. (Rönkkö & Rytönen 2010, 10.)

Kyösti Raunio (2008, 283–285) kirjoittaa kirjassa Olennainen sosiaalityössä lapsiperheisiin 1990-luvulta alkaen kohdistuvista kovenevista vaatimuksista, joita synnyttävät työelämän kovenevat arvot. Yksin nämä vaatimukset eivät selitä lasten sosiaaliseen ja psykiseen kehitykseen liittyviä pulmia. Yhteiskunnan muutoksiin oireilevat erityisesti vanhemmat, joilla on mielenterveys- ja päihdeongelmia. Nämä ongelmat heikentävät vanhempien mahdollisuuksia vastata lapsen normaalista kasvusta ja kehityksestä, mikä lisää

lasten ja perheiden pahoinvointia. Tässä tilanteessa sosiaalityö ei ole lisännyt vaikeuksissa olevien lapsiperheiden tukitoimia kasvavaa tarvetta vastaavaksi. (Raunio 2008, 283–285.)

Työ- ja talouselämän perheille asettamista paineista kertoo myös Väestöliiton Perhebarometri vuodelta 2010. Sen yhteenvedossa todetaan yhteiskunnan joutuvan maksamaan kovan hinnan tulevaisuudessa, jos päätöksenteossa perhe- ja hyvinvointipolitiikka syrjäytetään työ- ja talouspolitiikan päätöksillä. Jos väärinä valintoja tehdään, tämä tulee näkyään työuupumisina, avioeroina, sairastumisina, lasten oireiluina ja syntyvyyden alenemisena. Lapsiperheiden jakautuminen kahteen luokkaan, hyvätuloisiin ja vähävaraisiin näkyy yhä selvemmin. Perheiden taloudellista ja sosiaalista hyvinvointia sekä vanhemmuutta pyritään tukemaan erilaisilla perhetuilla. Perhetuet ovat myös keino mahdollistaa kaikille lapsille samankaltaiset mahdollisuudet elämässä. (Lainiala 2010, 54.)

Anne Vuori (2012, 83–85) on väitöstutkimuksessaan tutkinut vähävaraisten lapsiperheiden hyvää vointia ja sen tukemista yksilön ja koko perheen näkökulmasta. Tutkimuksensa tuloksissa hän esittää, että vähävaraisten perheiden epävakaata taloudellista tilannetta vaikuttaa perheiden arkeen monella tapaa. Tilanne aiheuttaa henkistä ja fyysistä väsymystä sekä turvattomuutta, jatkuvaa stressiä ja pärjäämättömyyden tunnetta. Arjen rytmittämien helpotti arkea ylläpitämällä hyvinvointia, mutta joustamaton ja liiallinen rutiinien noudattaminen vei myös voimia perheenjäseniltä. Yhteinen mielekäs tekeminen koettiin tärkeänä. Perheen hyvinvointia tuki sosiaalisen verkoston olemassaolo, mutta sen puuttuminen aiheutti pahaa oloa ja yksinäisyyttä. Tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että perheiden arjen tunteminen on tärkeää, silloin kun halutaan tukea erilaisia lapsiperheitä ja heidän hyvää vointiaan. (Vuori 2012, 83–85, 92.)

Johanna Lammi-Taskula ja Marjatta Bardy tuovat esiin vanhemmuuden haasteita tekemässään analyysissä Vanhemmuuden ilot ja murheet (2009). Heidän mukaansa puolet suomalaistenlapsiperheiden vanhemmista on huolissaan omasta jaksamisestaan vanhempana. Kuormittavia tekijöitä jaksamisessa ovat jo aiemmin mainitut työelämän vaatimukset. Muita vanhempia kuormittavia tekijöitä ovat terveydentila sekä puolisoitten keskinäinen riitely. Lapsuuden kodissa koettu pelko heijastui myös huoleen omasta jaksamisesta nykyisessä elämäntilanteessa. (Lammi-Taskula & Bardy 2009, 60.)

Nämä ajankohtaiset tutkimustulokset ja ennusteet osoittavat, että perhetyölle on yhteiskunnassamme selkeä tilaus. Vanhemmuus koetaan haastavana ja eri elämäntilanteissa tarvitaan erilaisia tukimuotoja. Perheiden hyvinvointi ei ole kaikkien kohdalla itsestäänselvyys. Perhetyöhön tarvitaan erilaisia työmalleja ja eri ammattialojen osaajia. Ennaltaehkäisevä työ ja varhaisen puuttumisen mallit ovat nousseet keskeiseksi osaksi perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä.

3.2 Ennaltaehkäisevä työ lisää hyvinvointia perheissä

Ennaltaehkäisevä perhetyö ylläpitää ja lisää hyvinvointia perheissä pienentäen riskejä perhetilanteiden vaikeutumiseen. Perheitä tuetaan arjessa ja heitä autetaan löytämään omia voimavarojaan. Ennaltaehkäisevässä perhetyössä perheen jäseniä tuetaan jo varhaisessa vaiheessa, kun ongelma ei ole kasvanut vielä suureksi. Varhaisen vaiheen tukeen perustuvaa työtä tehdään erilaisissa toimintaympäristöissä esimerkiksi päivähoitossa ja kouluissa. Perheiden parissa tehtävään ennaltaehkäisevään työhön kuuluu neuvontaa ja opastusta sekä erilaisia tukimuotoja, kuten kotikäynnit ja erilaiset vertaisryhmät. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen.2012, 73; Rönkkö, Rytkönen 2010, 32–33.)

Ennaltaehkäisevän perhetyön vaikutusten arviointi on vaikeaa. Usein arviointi tapahtuu suullisena palautteena työntekijän, asiakkaan tai muun asianosaisten näkökulmasta. Myös säännöllinen kirjallinen arvio perheen tilanteesta perhetyön prosessin edetessä voi toimia arvioinnin välineenä. Kunnissa arviointi pohjautuu työntekijöiden omaan arvioon ja sillä ei ole juurikaan merkitystä poliittisessa päätöksenteossa. Ennaltaehkäisevän työn vaikutusten arviointi vaikuttaakin lähinnä työmuodon ja menetelmien kehittämiseen. (Kaikko 2004, 20.)

Vaikka ennaltaehkäisevän työn vaikuttavuuden arvioinnissa on paljon kehitettävää, voidaan ulkomailla lasten ja nuorten ongelmien ehkäisyä käsittelevien tutkimusten tuloksia soveltaa myös Suomessa. Näiden tutkimusten pohjalta voidaan todeta, että lapsiperheiden varhaisen tukemisen erilaiset muodot tuottavat hyviä tuloksia ja säästävät julkisia kustannuksia. (Sipilä & Österbacka 2013, 65).

4 DIAKONINEN PERHETYÖ VAHVISTAMASSA VANHEMMUUTTA

4.1 Kirkon perhetyössä kohdataan

Kirkon työssä kohtaaminen on työn perusasioita. Kirkon perhetyö antaa mahdollisuuden oman itsensä, toisen ihmisen ja Jumalan kohtaamiseen. Kirkon perhetyön päämääränä on toimia niin, että perheenjäsenet saavat kokea Jumalan rakkautta ja iloa. Perheet vahvistuvat kohtaamisen kokemuksista ja oppivat huolenpitoa itsestään ja läheisistään. Kirkon perhetyössä perheille tarjotaan apua ja toivoa vaikeuksiin sekä uskoa elämän mielekkyyteen ja tulevaisuuteen. Perheenjäsenet saavat myös mahdollisuuden syventyä Jumalan tuntemisessa ja löytää paikkansa seurakunnassa. (Minäkö perhetyöntekijä? 2012,10.)

Kirkossa tehtävällä perhetyöllä tarkoitetaan kaikkea sitä toimintaa, mitä seurakunnissa tehdään monimuotoisten perheiden ja perheiden jäsenten hengellisen elämän, seurakuntayhteyden ja ihmisenä kasvamisen vahvistamiseksi. Kirkon perhetyössä vahvistetaan ja tuetaan perheitä keskinäisessä välittämisessä, kunnioituksessa ja jaksamisessa vaikeissa elämäntilanteissa. (Minäkö perhetyöntekijä? 2012, 7.)

Kirkossa tehtävää perhetyötä järjestävät paikallisseurakunnat ja Perheasiainneuvottelukeskus. Seurakunnat järjestävät perheille monipuolisesti kerhotoimintaa, retkiä, leirejä ja kasvatukseen liittyviä kursseja. Seurakuntakohtaista on se, kenen työnkuvaan kuuluu perhetyöstä vastaaminen. Perhetyöstä vastaava työntekijä voi olla lastenohjaaja, lapsityönohjaaja, diakoni, perhetyöntekijä tai pappi. (Vilén ym. 2010, 32.) Seurakunnissa tehtävän perhetyön muotoja ovat perhekerhot, retket ja perheleirit. Diakoniatyö tekee edellä mainittujen toimintojen lisäksi kotikäyntejä, taloudellista avustamista ja tukee perheitä vaikeissa elämäntilanteissa. (Gothóni, Helosvuori, Kuusimäki & Puuska 2012, 103–108.)

4.2 Diakonisen perhetyön moninaisuus

Diakoniselle perhetyölle ei löydy yksiselitteitä määritelmää ja siitä käytetään eri nimikkeitä eri seurakunnissa ja alan kirjallisuudessa. Käytettyjä käsitteitä ovat diakoniatyön

perhetyö, diakoninen perhetyö, perhediakonia ja lapsidiakonia. Käytetyt diakonisen perhetyön käsitteet pitävät sisällään laaja-alaisen asiakasryhmän sekä laajasti myös erilaiset toimintamuodot. Tässä opinnäytetyössä valitsin käytettäväksi käsitteeksi diakonisen perhetyön.

Diakonisen perhetyön tehtävänä on etsiä ja auttaa perheitä, joita seurakunnan tavallinen viikkotoiminta ei tavoita. Diakoninen perhetyö on sekä etsivää että ennaltaehkäisevää työtä, jonka painopisteenä on vanhemmuuden vahvistaminen. Diakoninen perhetyön tehtävänä on tukea perheitä erilaisissa elämäntilanteissa ja ongelmissa sekä auttaa taloudellisissa vaikeuksissa. (Vilén ym. 2012, 32–33.) Diakoniatyön lisäksi seurakunnan eri työmuodot kuten lapsi-, nuoriso- ja perhetyö tekevät diakonista perhetyötä. Diakoninen perhetyö voidaan nähdä työnä, jota toteutetaan erilaisissa perhetyön muodoissa sekä kirkossa että muualla yhteiskunnassa. Perhettä tukevaa diakoniaa voi toteuttaa yhteistyössä eri toimijoiden kesken. (Jääskeläinen 2002, 192–194.)

Vanhemmuuden vahvistamisen näkökulma diakonisessa perhetyössä tulee esiin myös Diakoniatyö – asiakkaan palveluksessa -kirjassa, jossa Helin, Hiilamo ja Jokela toteavat, että diakoniatyössä on tärkeää koota yhteen hyvin ja huonommin toimeentulevia vanhempia. Tällöin vanhemmat voivat saada yhteisissä kohtaamisissa toisiltaan tukea ja vinkkiä vanhempana jaksamiseen sekä lapsen itsetunnon rakentamiseen ja virikkeisiin. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010,122)

4.2 Diakoniatyöntekijöiden käsityksiä perhetyöstä

Lea Rättyä (2009) käsittelee väitöskirjassaan diakoniatyöntekijöiden käsityksiä työn sisällöstä ja yhteiskunnallisten muutosten tuomista haasteista sekä kuvaa diakonisen yksilö-, perhe- ja yhteistyön periaatteita ja menetelmiä ja kehittämisen suuntaviivoja. Tutkimuksensa pohjalta hän tuo esiin myös diakoniatyöntekijöiden käsityksiä perhetyöstä. Rättyän tutkimuksen kyselyyn vastanneet diakoniatyöntekijät kuvasivat perhettä sekä voiman antajana että voimien kuluttajana. Perhe nähtiin myös tärkeänä rakkauden ja hyväksynnän antajana sekä yksikkönä, jossa vuorovaikutuksella oli merkitystä. Perheen ryhmädynamiikka, keskinäiset suhteet, vallankäyttö ja ilmapiiri näkyivät perheen ihmis-

suhteissa ja elämässä. (Rättyä 2009, 94.) Diakonisen perhetyön tavoitteena on väitöstutkimukseen osallistuneiden diakoniatyöntekijöiden mukaan välittämisen osoittaminen, tasapainon löytäminen ja perheen hyvinvoinnin lisääminen (Rättyä 2009, 95). Rättyän tutkimuksen mukaan perhetyössä kohdattiin harvoin kaikkia perheen jäseniä, vaan työ oli yksilötyöskentelyä avun tarpeessa olevan asiakkaan kanssa (Rättyä 2009,106).

Marjo Rundgren on pyrkinyt opinnäytetyössään (2008) diakonisen perhetyön käsitteistön täsmentämiseen ja työn kuvaamiseen. Tutkimuksessa haastatellut diakoniatyöntekijät olivat sitä mieltä, että erityistyöntekijöitä ja osaamista tarvitaan perhediakoniaan. Myös moniammatillinen perhetyö vaatisi selkiyttämistä. Perhetyötä tekevät diakonit näkevät tutkimuksen mukaan itsensä oman roolinsa etsijöinä ja kokevat riittämättömyyden tunnetta työssä. (Rundgren 2008, 59–61.) Rundgren toteaa johtopäätöksissään, että diakoniseen perhetyöhön ei kirkko tällä hetkellä tarjoa koulutusta. Koulutus ja kokemuksista syntyneen tiedon jakaminen olisi kuitenkin merkittävä mahdollisuus työmuodon kehittämiseen. (Rundgren 2008, 59–62.)

Merkittävä kysymys pohdittaessa työn merkitystä on se, nähdäänkö diakoninen perhetyö ennaltaehkäisevänä työnä vai lastensuojelutyötä korjaavana toimintana. Apua tarvitsevien perheiden löytäminen, tavoittaminen ja kohderyhmän rajaaminen on haastavaa diakoniatyössä. (Rundgren 2008, 59–61.) Seurakuntaa osallisuuden yhteisönä tutkineen Päivi Thizin väitöstutkimuksen tulokset kertovat, että vaikka seurakunta koetaankin merkittävänä yhteisönä, samaan aikaan laaja osa seurakunnan jäsenistä jää yhteisöllisen toiminnan ulkopuolelle sekä osa seurakunnan jäsenistä kokee yhteisön rajat ja kynnyksen korkeaksi. (Thitz 2013, 78.)

5 TOIMINNALLINEN RYHMÄ TUKEMASSA PERHEITÄ

5.1 Toiminnalliset menetelmät apuna muutosprosessissa

Tässä opinnäytetyössä ei yksilöidä ja avata toiminnallisia menetelmiä erillisinä käsitteinä tai metodeina, vaan käytetään yleiskäsitettä toiminnalliset menetelmät, joka on vakiintumassa omaksi käsitteeksi sosiaalityön auttamismenetelmänä. Sosiaalityön näkökulmasta toiminnallisiin ja luoviin menetelmiin ei kuulu terapeutin näkökulma samalla tavalla kuin hoitotyössä. (Riihelä-Palmu 2008, 20.)

Toiminnallisia menetelmiä ei voida välttämättä yksilöidä metodeiksi, vaan niistä voidaan puhua yhtenäisenä sosiaalityön menetelmänä, johon kuuluvat erilaiset vuorovaikutusta vahvistavat ja luovat ilmaisutavat. Toimivia sosiaalityön menetelmiä katsotaan olevan ne menetelmät, jotka sopivat parhaiten kulloinkin olemassa olevaan sosiaaliseen kontekstiin. Toiminnallisten menetelmien käyttämisestä on kyse silloin, kun ammatilliseen vuorovaikutukseen sisältyy toiminnallisia elementtejä. Toiminnallisia menetelmiä voivat olla esimerkiksi kuvataide, musiikki ja liikunta. Nämä kaikki ovat lapsen ja nuoren luonnollisia tapoja ilmaista itseään. Toiminnalliset menetelmät voivat tuoda asioihin uusia näkökulmia ja auttaa käsittelemään asioita, silloin kun niistä on vaikea puhua. Toiminnan purku on olennainen osa toiminnallisten menetelmien käyttöä. Purkutilanteissa etsitään perheen yhteisiä voimavaroja, joita perhe voi hyödyntää omassa arjessaan. (Riihelä-Palmu 2008, 20, 68–69; Törrönen & Pärnä 2010, 155.)

Toiminnallisuuden avulla voidaan synnyttää positiivinen ilmapiiri, joka auttaa kokemusten, elämyksien ja oivalluksien kautta voimaantumisessa. Toiminnallisten menetelmien käytössä voidaan yhdistellä luovasti eri menetelmiä hyödyntäen sekä luovia menetelmiä että ongelmanratkaisun keinoja. Asioiden käsittelyn keinot ja tavat pyritään siirtämään asiakkaan arkeen. Toiminnalliset menetelmät ovat hyvin lapsilähtöisiä ja auttavat lasta osallistumaan yhdessäolon ja toimimisen tilanteissa. Lapsi voi toiminnallisten menetelmien avulla tulla paremmin kuulluksi. Toiminnalliset menetelmät sopivat perhetyöhön niiden myönteisten vaikutusten takia. (Riihelä-Palmu 2008, 72–74.)

Toiminnallinen ryhmä keskittyy konkreettiseen toimintaan ja siihen liittyy olennaisesti yhdessä saatujen kokemusten pohtiminen. Ryhmän tavoitteena voi olla vuorovaikutuksen tai erilaisten elämäntaitojen oppiminen käytännön toiminnan avulla. Ryhmätoiminnan tavoitteena voi olla myös itsetuntemuksen ja itseilmaisun kehittyminen. Ryhmän toiminta tukee osallistujien arjessa selviytymistä. Toiminnallisen ryhmän menetelmiä voivat olla esimerkiksi liikunta, pelit, kuvallinen ilmaisu, ruuanlaitto, leirit ja retket sekä kahvihetket. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 18; Heikkinen- Peltonen, Innamaa & Virta 2008, 115–116.)

Ryhmämuotoinen sosiaalityö on yksi avohuollon tukitoimista. Ryhmämuotoinen auttaminen tukee yksilötyötä, mutta ei korvaa sitä. Yksilötyöhön verrattuna ryhmämuotoinen työskentely tarjoaa psykososiaalisesti merkittäviä asioita vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Ryhmätyöskentely mahdollistaa johonkin kuulumisen kokemuksen sekä osallistumisen ja osallisuuden kautta vaikuttamisen. Ryhmätoiminnassa on mahdollisuus saada hyväksytyksi tulemisen kokemuksia. (Heikkinen, Levamo, Parviainen & Savolainen 2007, 81–82.)

5.2 Arvostava työote keskittyy onnistumisiin

Arvostavan työote rakentuu ihmisen arvostuksesta, unelmista sekä arvoista ja siihen kuuluu olennaisesti voimaantuminen. Arvostava työote ja arvostava lähestymistapa on professori David Cooperriderin ja hänen kollegoittensa kehittämä työmalli 1980-luvulla Case Western Reversen yliopistossa palvelemaan yrityskulttuuria uudella ongelmanratkaisumallilla. Englanninkielinen termi on Appreciative Inquiry, joka pitää sisällään haastatteluun ja kyselyyn pohjautuvan toimintaperiaatteen (arvostava haastattelu) sekä filosofian (arvostava työote). (Hansen 2000, 10–11.) Tässä opinnäytetyössäni produktion taustalla vaikuttava filosofia on Arvostava työote.

Arvostavaa työtettä on sovellettu erilaisissa yhteyksissä. Arvostavan työotteen käytöstä on saatu hyviä kokemuksia kehitysyhteistyössä ja työyhteisöissä. Suomessa sitä on sovellettu muun muassa koulutuksessa, kehityskeskusteluissa, terapiassa ja perhetyössä. (Hansen 2000, 11.)

Arvostavassa lähestymistavassa hyödynnetään ihmiselle luontaisia ja tärkeitä asioita. Tavoitteena on myönteiseen muutokseen pyrkiminen keskittymällä onnistumisiin ja toimiin asioihin. Perhetyössä arvostavalla työotteella tutkitaan mitä hyvää ja toimivaa perheessä jo on, ja miten sitä voidaan hyödyntää perheen tukemisessa tässä elämänvaiheessa. Perhe saa mahdollisuuden omaan asiantuntijuuteen ja hyvinvoinnin lisääntymiseen, minkä kautta saadaan uusia näkökulmia perheen tilanteeseen. Lähestymistavassa on keskeistä aito kiinnostus ihmisiin, kuunteleminen ja toimiva vuorovaikutus. (Hansen 2000; Vilén ym. 2010, 212.)

5.3 Aikaisempia kokemuksia toiminnallisten menetelmien käytöstä perhetyössä

Mannerheimin lastensuojeluliitto on tehnyt perhekuntoutuskeskus Huvituksessa Varsinais-Suomessa useita vuosia perhekuntoutustyötä, jossa työvälineinä ovat toiminnalliset menetelmät. Näistä kokemuksista tehdyn kyselyn pohjalta useat asiakasperheet ovat maininneet erityiseksi asiaksi perhekuntoutuksessa yksinkertaiset yhdessäolon hetket, joihin arjessa ei ole aikaa. Perhekuntoutuksissa käytetään perhe- ja lapsilähtöisiä menetelmiä, joissa korostuvat ratkaisukeskeisyys, asiakaslähtöisyys ja voimavarasuuntautuneisuus. Konkreettinen toiminta ja konkreettinen keskustelu työmenetelminä soveltuvat sekä perhekohtaiseen että ryhmämuotoiseen kuntoutukseen. Toiminnallisuus ja elämykset auttavat käsittelemään asioita uudesta näkökulmasta. Perheen yhteinen toiminta vahvistaa vuorovaikutustaitoja ja perheen jäsenten itsetuntemusta. Vanhemmuuden vahvistuessa tulevat myös lapsen taidot ja vahvuudet näkyviksi vanhemmille. (Laine, Heino & Pärnä 2010, 155–156.)

Helsingin diakonissalaitoksen perhetyön toiminnallisiin ryhmiin kuuluvien asiakasperheiden kokemuksia on tutkinut opinnäytetyössään Anni Mäntykivi. Asiakasperheiden näkökulmasta osalle perheistä oli helpompaa osallistua ryhmätoimintaan kuin perhekohtaiseen työhön. Tapaamiset ryhmissä koettiin luonteviksi ja virkistäviksi. Yhdessä tekemiseen ja tekemisen iloon keskittyminen on toiminallisuudessa merkittävää. Toiminnallisuus ei ole kuitenkaan vain pelkkää puuhastelua, vaan sillä on iso merkitys perheiden kuntoutumisessa. (Mäntykivi 2005, 57–58.)

Kirsi Pakkanen on toteuttanut kehittämispainotteisen opinnäytetyön, jonka tuotoksena oli Löytöretki voimavaroihin -ryhmä äideille Korpilahden seurakunnan ja kunnan yhteistyönä. Ryhmän kautta onnistuttiin luomaan uusi toimintamuoto diakoniatyön perhetyöhön, johon liittyvän tutkimuksen tuloksena voitiin todeta, että voimavarakeskeisten työmenetelmien kautta voidaan vahvistaa äitien voimavaroja. (Pakkanen 2006.)

Diakonisen perhetyön vaikutuksista tai siihen liittyvistä muista kuin yksilötyön menetelmistä ei ole tehty yliopistotason tutkimusta, ja myös diakoniatyön hyvien käytäntöjen kuvauksia on saatavilla vähän. Aikaisempia kokemuksia toiminnallisten menetelmien ja ryhmätoiminnan yhdistämisestä diakonisessa perhetyössä kuvaavat useat opinnäytetyöt, joiden tulokset kertovat toiminnallisuuteen yhdistyvän ilon ja yhdessäolon kokemusten merkityksestä voimavarojen vahvistumisessa ja uusien taitojen oppimisessa.

6 POTKUA PERHEESEEN -TOIMINNALLINEN PERHERYHMÄ

6.1 Produktion suunnitteluvaihe

Opinnäytetyön suunnittelu alkoi maaliskuussa 2013 yhteydenotona seurakuntaan ja yhteisenä pohdintana Hollolan seurakunnan työntekijöiden kanssa, jossa ideoitiin opinnäytetyön kohderyhmää, menetelmää, ajankohtaa ja tavoitteita. Jo varhaisessa vaiheessa opinnäytetyön pohdinnassa nousi esiin ajatus toiminnallisesta opinnäytetyöstä ja perheryhmästä. Ajatus kehittämispainotteisesta opinnäytetyöstä perheryhmän mallintamisesta jätettiin kuukaudeksi hautumaan ja toukokuussa kokoontuimme saman pöydän ääreen varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa keskustelemaan esiin nousseista ajatuksista, ideoista ja käytännön toteutuksesta. Samassa yhteydessä sain suullisen luvan johtavalta lapsityöntekijältä opinnäytetyön tekemiselle. Tämän yhteistyöpalaverin pohjalta lähdin suunnittelemaan vanhemmuutta ja perheen yhdessäoloa vahvistavaa perheryhmää kouluikäisten lasten perheille.

Kesäkuussa 2013 kirjoitin opinnäytetyön suunnitelman ja suunnittelin produktion tavoitteet, sisällön ja aikataulutuksen. Heinäkuussa esittelin suunnitelman yhteistyötaholle ja sovimme käytännön toteutukseen liittyvistä kysymyksistä. Perheryhmän toteutuminen oli suunnitteluvaiheessa muotoutunut infotilaisuuteen ja kolmeen kokoontumiseen. Kolme kokoontumista muodosti kokonaisuuden, johon perheiden olisi helpompi sitoutua kuin useamman kokoontumisen toimintaan. Kolme kokoontumista infoiltojen lisäksi tuntui myös yksin tehtävän opinnäytetyön näkökulmasta sopivalta määrältä, jotta työ ei kasvaisi liian suuriin mittasuhteisiin. Tässä vaiheessa perheryhmälle löytyi nimi: Potkua perheeseen. Potkua perheeseen -nimi tuntui toimivalta, koska se viestitti toiminnasta, vahvistumisesta ja perheestä kokonaisuutena. Jokaisella Potkua perheeseen -toiminnallisen perheryhmän kokoontumisella oli myös oma teemaan liittyvä nimi, joka kuvasi illan sisältöä ja toimintaa. Osallistumisen kynnystä ryhmätoimintaan haluttiin madaltaa toiminnan nimeämisellä ja tuoda ilmoitukset myös lapsille ymmärrettävään muotoon.

Hollolan seurakuntaan kuuluu 19 000 jäsentä, ja sen alueella on neljä kirkkoa, joista yksi kuuluu Hämeenkosken kappeliseurakunnalle. Sovituksen kirkko sijaitsee kuntakeskuk-

sen alueella, jossa on suurin asukaskeskittymä. Tästä syystä perheryhmän toteutuspaikaksi valittiin kuntakeskuksen alue ja Sovituksen kirkko. Ryhmätoimintaa esiteltiin myös kasvavalla ja lapsiperheiden suosimalla Vesikansan alueella Lahden läheisyydessä. Vesikansan alueelle ei järjestetty omaa ryhmää, vaan perheitä kutsuttiin Sovituksen kirkon ryhmään. Hämeenkosken kappeliseurakunta toimii itsenäisesti pitkän välimatkan päässä ja se jätettiin tämän produktio ulkopuolelle. Hollolan vanha kirkko ja kirkonkylä ovat oma erityinen alueensa, jossa asuu myös lapsiperheitä. Kirkonkylä rajattiin ulkopuolelle työntekijöiden arvioitua alueen tarpeen tämän tyyppiselle perhetyölle vähäiseksi.

Hollolan seurakunta tuki opinnäytetyön produktio toteutusta antamalla perheryhmän käyttöön Sovituksen kirkon alakerrassa sijaitsevat varhaisnuorten- ja nuorten tilat sekä keittiön ja sauna- ja takkatilat. Perheryhmässä voitiin käyttää erilaisia seurakunnan perhetyön ja varhaiskasvatuksen tarvikkeita, kuten siilipalloja ja keittiötarvikkeita, joiden käytöstä ei syntynyt erillisiä kustannuksia. Jokaisessa perheryhmän kokoontumisessa oli mukana myös seurakunnan työntekijä, joka vastasi iltapalan valmistuksen suunnittelusta ja toteutuksesta perheiden kanssa sekä iltahartaudesta. Seurakunnan perhetyö tarjosi iltapalan perheille. Varsinaista budjettia produktiolle ei ollut tarpeen laatia, sillä kustannuksia syntyi lähinnä tulostus- ja monistuskuluista.

Perheryhmän kohderyhmäksi valittiin kouluikäisten lasten perheet. Alle kouluikäisten lasten vanhempia tavoitetaan seurakunnan perhekerho- ja päiväkerhotyön kautta hyvin. Pikkulapsiperheet saavat myös tukea neuvoloilta ja järjestöiltä. Lasten tullessa kouluikään vanhempia ei enää tavoiteta samalla tavalla. Vilkkaan harrastustarjonnan keskellä perheille on vähän toimintaa, johon lapset ja vanhemmat voisivat yhdessä osallistua. Opinnäytetyön perheryhmän kautta haluttiin tarjota erilainen vaihtoehto perheille ja pyrittiin tavoittamaan tämä vähemmälle jäänyt kohderyhmä perhetyössä.

Yhteistyöpalaverissa Hollolan seurakunnan kanssa sovittiin, että seurakunta vastaa ilmoitusten tekemisestä ja markkinoinnista. Potkua perheeseen -perheryhmää markkinoitiin lehti-ilmoituksella ja seurakunnan esitteissä. Perheryhmää markkinoitiin perheille suunnatuissa tapahtumissa, kasvatustyön esitteessä sekä seurakunnan tiedotteissa ja Kirkonseutu-lehdessä. Esimerkki Potkua perheeseen -toiminnallisen perheryhmän esitteestä löytyy liitteestä 1.

Opinnäytetyön riskejä arvioidessa suurimmaksi huolenaiheeksi nousi halukkaiden perheiden löytäminen mukaan ryhmään. Jos osallistuvia perheitä ei olisi, ei ryhmätoimintaa luonnollisesti voisi toteuttaa. Oma riskinsä olisi ollut myös sillä, että perheitä ilmoittautuisi niin paljon, että ryhmätoiminnan toteuttaminen hankaloituisi tai perheitä jouduttaisiin karsimaan. Perheiden sitouttaminen ryhmätoimintaan oli myös oma haasteensa. Merkityksellistä oli myös se, että toiminnalla tavoitettaisiin juuri ne perheet, jotka tarvitsivat omassa elämäntilanteessaan tukea vanhemmuuteensa ja perheen yhdessäoloon ja siten hyötyisivät ryhmätoiminnasta. Perheille, joissa on isoja ongelmia keskinäisissä suhteissa tai kriisitilanne päällä, voi ryhmätoiminta olla liian haastavaa ja yhteyttä hajottavaa.

6.2 Produktion käytännön toteutus

6.2.1 Perheryhmän aikataulu ja rakenne

Syyskuussa 2013 vietettiin Hollolan seurakunnassa perheiden viikkoa, jonka aikana seurakunta järjesti useita perheille kohdennettuja tilaisuuksia. Tälle viikolle sijoittui myös kaksi perheille suunnattua iltatilaisuutta, joiden yhteydessä kerrottiin Potkua perheeseen – toiminnallisesta perheryhmästä. Perheryhmä suunniteltiin jatkoksi seurakunnassa vietetylle perheiden viikolle ja perheiden iltatilaisuuksille. Perheryhmä kohdennettiin kouluikäisten lasten perheille. Ryhmään ilmoitauduttiin ja sitouduttiin kolmeen kokoontumiseen syksyn 2013 aikana. Potkua perheeseen-perheryhmään ilmoittautui mukaan kolme perhettä, joista yksi perui osallistumisensa ennen ensimmäistä kokoontumista. Jäljelle jäi kaksi perhettä, joissa molemmissa perheissä oli kaksi vanhempaa ja kolme lasta. Kokoontumiset olivat kerran kuukaudessa lauantaisin Sovituksen kirkon varhaisnuorten tiloissa ja kestivät kaksi tuntia kerrallaan. Perheryhmän info-tilaisuuksien ja Potkua perheeseen toiminnallisen perheryhmän kokoontumisten tarkat ajankohdat esitellään taulukossa 1. Taulukossa on myös näkyvissä ryhmän kokoontumisten teemat.

TAULUKKO 1. Produktion toteutuksen aikataulu

Potkua perheeseen ryhmän aikataulu	
Potkua perheeseen Info-tilaisuudet perheiden viikon illoissa <ul style="list-style-type: none"> • 24.9.2013 klo 18 Sovituksen kirkko • 26.9.2013 klo 18 Vesikansan seurakuntakoti • Ryhmän toiminnan kuvausta esimerkein ja mahdollisuus ilmoittautua ryhmään 	Potkua perheeseen ryhmän kokoontumiset <ul style="list-style-type: none"> • Hullunkuriset perheet 12.10.2013 16-18 • Perheet kuutamolla 9.11.2013 klo16-18 • Hyvä on olla yhdessä 14.12.2013 klo16-18

Potkua perheeseen-toiminnallisessa perheryhmässä vanhemmat ja lapset toimivat yhdessä koko kokoontumisen ajan. Erillisiä tilanteita aikuisille ja lapsille ei järjestetty, sillä toiminnalla haluttiin keskittyä perheen yhdessä tekemiseen ja olemiseen. Perheryhmässä jokainen perhe oli oma ryhmänsä, jossa he toimivat kokoontumisen aikana.

Potkua perheeseen -toiminnallisen perheryhmän kokoontumisen runko esitellään taulukossa 2. Perheryhmän kokoontuminen rakentui toiminnallisen osan ympärille. Toiminnallisessa osassa työskenneltiin etukäteen määriteltyjen aiheiden ja niiden tavoitteiden näkökulmasta käyttäen toiminnallisia menetelmiä. Jokaisessa Potkua perheeseen -ryhmän kokoontumisessa, perheille annettiin mukaan kotitehtävä, jonka avulla perhe pystyi halutessaan syventämään ja jatkamaan teemaan liittyvää työskentelyä kotona. Perheryhmän kokoontumisen yhteydessä oli iltapala, jonka valmistamisen ja nauttimisen ohessa oli mahdollisuus kohdata muita perheitä. Perheiden kristillistä kasvatusta tuettiin hartaushetkellä, joka pohjautui piispa Martin Lönnebon rukoushelmiin. Lönnebon ideoimassa rukoushelminauhassa on jokaiselle helmelle annettu nimi ja merkitys. Helmet toimivat rukouksen ja hiljentymisen välineenä. (Seurakuntien lapsityön keskus i.a.)

TAULUKKO 2. Toiminnallisen perheryhmän kokoontumisien runko

Potkua perheeseen kokoontumisen runko

- Aloitukset ja johdattelua teemaan (10min)
- Iltapalan valmistelua (20 min)
- Toiminnallinen osuus, jossa perheet toimivat omina ryhminä (40min)
- Ohjeistus kotitehtävään (5min)
- Hartaushetki ja hiljentyminen (10-15min)
- Iltapala ja keskustelua (20-30min)

Teemoja ja toimintaa ohjasi arvostava työote (luku 4.2), mikä näkyi perheryhmässä siten, että perheille ei lähdetty tarjoamaan valmiita vastauksia ja tietoa, vaan heitä autettiin eri lähestymistapojen kautta käsittelemään heitä koskettavia kysymyksiä ja löytämään itse sopivia toimintatapoja omaan tilanteeseensa. Perhettä arvostavassa työskentelyssä keskityttiin olemassa olevien hyvien asioiden löytämiseen ja vahvistamiseen.

6.2.2 Perheryhmän kokoontumisten aiheet ja tavoitteet

Kokoontumisten aiheista ja tavoitteista rakentui luonteva kokonaisuus, jossa toteutui opinnäytetyön kokonaistavoite vanhemmuuden vahvistamisesta ja perheen hyvästä yhdessäolon kokemuksesta. Kokoontumiskertojen sisältö ja tavoitteet esitellään taulukossa 3. Jokaiselle kerralle asetetut osatavoitteet toivat ryhmässä työskentelylle päämäärän ja sisältöä. Tavoitteet pyrittiin miettimään siten, että jokaisella perheellä oli mahdollisuus niiden saavuttamiseen riippumatta perheen elämäntilanteesta tai perherakenteesta. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan erikseen luvussa 5.3. Perheryhmän kokoontumisissa lähdettiin liikkeelle oman perheen vahvuuksien ja voimavarojen tunnistamisesta, seuraavalla kerralla käsiteltiin ongelmanratkaisua ja viimeisellä kerralla keskityttiin läheisyydestä syntyvään yhteyteen ja hyvään oloon.

Infotilaisuudet: Potkua perheeseen. Potkua perheeseen info-tilaisuuksissa kerrottiin perheryhmän toiminnasta ja tavoitteista käytännön esimerkkien avulla. Tilaisuudessa esiteltiin Papunetin tunnekortteja, joiden avulla voi ilmaista tunteita ja käydä läpi kuulumisia. Papu.net on selkoviestinnästä kertova sivusto, jonka kuvapankin materiaali on julkista ja vapaasti kaikkien käytettävissä (Kehitysvammaliitto i.a.). Kuulumisia kerrottaessa perheet saivat leikkimielisesti mitata hymyn leveyttä lakunauhalla. Tilaisuuden lopussa jokainen sai vuorollaan nauttia sadepisara-rentoutuksesta, jossa sormenpäillä naputellaan kevyesti toisen hartioita.

Infotilaisuudessa oli mahdollisuus ilmoittautua mukaan Potkua perheeseen-toiminnalliseen perheryhmään. Tilaisuus päättyi yhteiseen iltapalaan, jossa oli aikaa vapaaseen seurusteluun ja perheryhmää koskeviin kysymyksiin. Sovituksen kirkossa järjestetyn tilaisuuden jälkeen ilmoittautui mukaan kolme perhettä, joka oli sama kuin tilaisuuteen osallistuneiden perheiden määrä. Vesikansan seurakuntakodin info-tilaisuus ei tavoittanut perheitä, ja sitä kautta ei ryhmään tullut ilmoittautumisia.

Ensimmäinen kokoontuminen: Hullunkuriset perheet

Ensimmäisen kokoontumisen tavoitteena oli, että perhe pysähtyisi pohtimaan omia erityispiirteitään ja vahvuuksiaan sekä huomioisi jokaisen perheen jäsenen omana erityisenä itsenään. Oman perheen erityispiirteitä ja ominaisuuksia lähdettiin etsimään käyttäen apuna esineitä ja sarjakuvien roolimalleja sekä samaistumalla valmiisiin väittämiin ja esimerkkeihin perhe-elämästä. Perheet saivat valita pöydältä heidän perheeseen liittyviä tai heitä kuvaavia esineitä. Eräs osallistuja valitsi sydämen ja perusteli valintaansa:

Otin tämän sydämen, koska meillä rakastetaan niin paljon.

Perheenjäseniä koskevien väittämien pohdiskelutehtävään liittyi hyväksyvä kosketus. Kotitehtävässä syvennettiin aiheen käsittelyä valokuvauksen kautta kuvaamalla perheenjäseniä kodin arjessa heille merkittävissä tilanteissa.

Toinen kokoontuminen: Perheet kuutamolla

Toisella kokoontumiskerralla perheet saivat mahdollisuuden pohtia omia tapojaan lähestyä hankalia tilanteita pulmapelien avulla. Pulmapelien ratkaiseminen toi näkökulmia Ra-perheen keskinäiseen työnjakoon, yhteishenkeen ja yhteistyöhön sekä onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksiin. Korteille kirjoitettujen kuvitteellisten perhetilanteiden

kautta pureuduttiin arkielämän haastaviin kysymyksiin perheissä. Perheet pohtivat yhdessä keinoja toimia tilanteissa ja etsivät keskustelemalla niihin mahdollisia ratkaisuja. Lopuksi käsiteltiin anteeksiantamisesta ja anteeksisaamisesta syntyvän sovinnon tunnetta muovailemalla. Kotitehtäväksi perheet saivat mahdollisuuden suunnitella ja toteuttaa perhekokouksen.

Kolmas kokoontuminen: Yhdessä on hyvä olla

Viimeisellä kokoontumisella tavoiteltiin rentoa ja hyväksyvää yhdessäoloa, johon liittyivät olennaisena läheisyys ja kosketus. Vanhemmat keinuttivat lapsia viltistä tehdyssä kehossa ja kokeilivat erilaisia tapoja halata. Perheet rakensivat itsestään pyramideja ja lopuksi jokaisella oli mahdollisuus olla vuorollaan lattialla siilipallohieronnassa. Hieronnan päätteeksi perheen muut jäsenet kertoivat, miksi kyseinen henkilö oli heille tärkeä tai kertoivat jonkin hyvän luonteenpiirteen tästä henkilöstä. Viimeisellä kerralla kotitehtäväksi annettiin kehoitus nauttia läheisyydestä ja yhdessäolosta myös kotona. Viimeisen kokoontumisen yhteydessä kerättiin kyselylomakkeilla arvioiva palaute perheryhmäläisten kokemuksista Potkua perheeseen-toiminnallisesta perheryhmästä.

TAULUKKO 3. Toiminnallisen perheryhmän kokoontumiskertojen aiheet ja tavoitteet

Potkua perheeseen aiheet, sisällöt ja tavoitteet		
Hullunkuriset perheet	Perheet kuutamolla	On hyvä olla yhdessä
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Millaisia yksilöitä meidän perheeseen kuuluu?</i> • <i>Roolit perheessä</i> • <i>Meidän perheen vahvuudet</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pulmatilanteita</i> • <i>Ongelmanratkaisua</i> • <i>Ryhmädynamiikkaa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Luottamusharjoituksia</i> • <i>Rentoutusta</i> • <i>Yhteyttä ja läheisyyttä</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Jokainen perheenjäsen huomioidaan omana yksilönään • Perheet löytävät omat erityispiirteensä ja vahvuutensa, jotka lisäävät yhteenkuuluvuutta • Yhdessä toimiminen synnyttää iloa ja vahvistaa yhteenkuuluvuutta 	<ul style="list-style-type: none"> • Perheet kiinnittävät huomiota omaan tapaansa toimia yhdessä ja ratkaista pulmatilanteita • Perheet motivoituvat etsimään heille sopivia välineitä ongelman ratkaisuun 	<ul style="list-style-type: none"> • Perheet saavat kokemuksen hyvää oloa ja luottamusta rakentavasta toiminnasta • Perheet saavat mahdollisuuden kokea yhteyttä ja läheisyyttä

Tarkemmat kuvaukset Potkua perheeseen–toiminnallisen perheryhmän kokoontumisissa käytetyistä toiminnallisista tehtävistä sekä kotitehtävistä löytyvät liitteenä (Liite 2) tämän opinnäytetyön raportin lopusta.

6.2.3 Toiminnalliset menetelmien käyttö perheryhmässä

Potkua perheeseen-toiminnallisessa perheryhmässä perheiden elämään liittyviä teemoja käsiteltiin toiminnallisten menetelmien kautta. Aiheita lähestyttiin luovien sekä liikunnallisten toimintojen kautta. Keskustelutilanteet sekä oivallukset syntyivät luonnostaan tekemisen ohessa. Perheryhmässä käytettyjä luovia menetelmiä olivat erilaiset kuvallisen ilmaisun keinot, kuten valmiiden kuvien käyttö, muovailu, piirtäminen ja valokuvaus. Kosketus ja liike olivat olennainen osa toiminnallisten tehtävien toteuttamista. Yksi koti-tehtävä pohjautui musiikin käyttöön ilmaisun välineenä. Vaikka perheryhmässä oli käytössä erilaisia toiminnallisia työskentelytapoja, oli niiden tarkoitus sama, toimia vuorovaikutuksen apuna ja ajatusten herättäjänä.

Tässä produktiossa käyttämäni toiminnalliset menetelmät olivat apuvälineitä vuorovaikutuksen syntymisessä ja sen täydentäjänä sekä uusien näkökulmien tuojana. Toiminnalliset menetelmät eivät olleet ilmaisun keinoja, joilla pyrittäisiin terapeutiksiin vaikutuksiin kuten kuvataide- tanssi- tai musiikkiterapiassa. (Riihelä-Palmu 2008, 20.) Tässä produktiossa olen hyödyntänyt toiminnallisia menetelmiä luovasti yhdistellen.

6.3 Produktion toteutumisen ja vaikutusten arviointi

6.3.1 Arvioinnin toteutus

Koko opinnäytetyön prosessin ajan, jo suunnitteluvaiheessa, arviointia tapahtui useissa keskusteluissa yhdessä työelämän yhteistyötahon kanssa. Eri vaihtoehtojen punnitseminen erilaisista näkökulmista, sekä yhteyshenkilöiden tuoma palaute muulta työyhteisöltä ja aikaisemmat kokemukset perhetyöstä olivat tärkeä lähtökohta perheryhmän suunnittelussa ja toteutuksessa. Oma arviointi toteutui päiväkirjaan tehtyinä muistiinpanoina pitkin prosessia. Ryhmätoiminnan aikana joka kokoontumisen jälkeen pohdin onnistumisia ja vaikutuksia myös jossain määrin yhdessä perheiden kanssa sekä vielä erikseen avustavan työntekijän kanssa.

Viimeisellä kokoontumiskerralla keräsin kirjallisen palautteen perheiltä valmiin kyselylomakkeen avulla. Lomakkeita oli kaksi, joista toinen oli tarkoitettu aikuisille (Liite 3) ja

toinen lapsille (Liite 4). Aikuisten palauteen kyselylomakkeessa oli osio, jossa oli valmiita vastausvaihtoehtoja sekä avoimia kysymyksiä. Lasten kyselylomake oli yksinkertaisempi ja sisälsi vähemmän vastausvaihtoehtoja ja avoimia kysymyksiä. Kaikki ryhmään osallistuneet aikuiset ja lapset vastasivat kyselyyn itsenäisesti. Yksi lapsista ei osannut vielä kirjoittaa, ja autoin häntä lomakkeen täyttämässä, mikä mahdollisti hänelle palautteen antamisen myös suullisesti. Työntekijöiden näkökulmaa kysyin vielä erillisillä kysymyksillä, jotka lähetin sähköpostitse.

Pohdin aluksi palautteen keräämistä perheittäin haastattelemalla, mutta päädyin kyselyyn ja henkilökohtaiseen palautteeseen, koska pidin tärkeänä, että jokaisen perheenjäsenen mielipide ja kokemus tulisi esiin. Lomakkeet antoivat mahdollisuuden nimettömänä annettuun rehelliseen omakohtaiseen palautteeseen. Kyselylomakkeen kysymyksissä arvioitiin Potkua perheeseen-toiminnallisen perheryhmän tavoitteiden toteutumista, omaa henkilökohtaista kokemusta ja ryhmätoiminnan vaikutuksia perheeseen sekä odotuksia ja kehittämisehdotuksia Hollolan seurakunnassa tehtävälle perhetyölle.

6.3.2 Ryhmäläisiltä kerätty palaute

Kaksi neljästä aikuisesta vastaajasta kertoi Potkua perheeseen-ryhmätoiminnan vastanneen odotuksiinsa perheen yhdessäolosta. Yksi vastaajista kertoi ryhmän vastanneen myös odotuksiin uusien juttujen oppimisesta eri tilanteisiin. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että ryhmätoiminta oli tukenut perheen yhdessäoloa sekä tuottanut iloa ja hyvää oloa oikein hyvin tai hyvin. Toiminnallisten tehtävien sopivuutta omalle perheelle aikuiset kuvasivat myös oikein hyvänä tai hyvänä. Vanhemmat kuvasivat ryhmätoiminnan vahvistaneen perheen yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä auttanut perhettä vahvuksiensa tunnistamisessa oikein hyvin tai hyvin.

Kolme neljästä ryhmän aikuisesta kuvasi ryhmätoiminnan tukeneen vanhemmuuttaan oikein hyvin ja yksi vastaajista ei osannut sanoa onko toiminta tukenut hänen vanhemmuuttaan. Keinoja hankaliin tilanteisiin oli ryhmätoiminnasta löytänyt kaksi vanhempaa hyvin ja kaksi ei osannut sanoa. Tarkentavassa kysymyksessä vastaajat kuvasivat samaansa tukea vanhemmuuteen perheen yhteenkuuluvuuden vahvistumisena ja hyvien uusien ideoiden saamisena tehtävistä. Eräs vastaaja kuvasi toimintaa:

On ollut kiva tehdä asioita yhdessä perheen kanssa ja keskittyä vain tähän juttuun...

Tärkeimmäksi kokoontumiskerraksi aikuisista vastaajista valitsi kaksi ensimmäisen kokoontumisen aiheen Hullunkuriset perheet ja toiset kaksi viimeisen kokoontumisen Hyvä on olla yhdessä. Kaikki vanhemmat valitsivat kiinnostavimmaksi osaksi ryhmän kokoontumista juuri toiminnalliset tehtävät. Erityisesti mieleen olivat jääneet juuri Perheen rooleja ja vahvuuksia käsittelevät tehtävät sekä viimeisen kokoontumisen läheisyyteen ja luottamukseen liittyvä toiminta.

Ryhmään osallistuneet vanhemmat toivoivat seurakunnalta Potkua perheeseen- toiminnallisen perheryhmän kaltaista toimintaa sekä toimintaa, jossa olisi yhteistä tekemistä vanhemmille ja lapsille, myös teini-ikäisille. Yksi vastaajista toivoi Vanhemmuuden palikat -kurssia. Vanhemmat toivoivat perheille ja vanhemmille järjestettävissä tilaisuuksissa ja tapahtumissa käsiteltävän monipuolisia aiheita ongelmatilanteiden ratkaisuksista ja keinoista sekä ideoita kivoista asioista ja yhdessäolon mahdollisuuksista.

Viimeisenä kohtana kyselylomakkeessa oli mahdollisuus antaa vielä vapaamuotoista palautetta. Vapaamuotoinen palaute oli positiivista ja kannustavaa luettavaa:

Tosi kivaa on ollut!
Mukava kokemus, olisi saanut kestää pidempääkin! ☺
Ihan miellyttävä kokemus.

Lapsilta kerätty palaute oli lyhytsanaista ja niukkaa. Annetuissa palautteissa kaikissa Potkua perheeseen –illat oli koettu kivoina, ja erityisen kivaksi asiaksi olivat kaikki lapset maininneet iltapalan valmistamisen yhdessä. Yksi vastaajista mainitsi lisäksi ihmispyramidien tekemisen. Kaikki lapset olivat valinneet mielestään tärkeimmäksi kokoontumiskerraksi perheryhmän kokoontumisen, jonka aiheena oli Hyvä on olla yhdessä. Kysyttäessä kiinnostavinta asiaa illan rungossa tapahtui selkeä hajonta vastauksissa. Kaksi vastaajista valitsi kiinnostavimmaksi osaksi ryhmän kokoontumista toiminnalliset tehtävät perheille, yksi valitsi kiinnostavimmaksi osaksi iltapalan tekemisen ja yksi iltahartauden.

6.3.3 Arviointia työntekijän näkökulmasta

Työntekijöille tarkoitettu palautekysely (Liite 5.) lähetettiin sähköpostilla kahdelle prosessissa mukana olleelle työntekijälle. Työntekijän näkökulmasta annetussa palautteessa arvioitiin sitä, miten produktio on vastannut seurakunnan tarpeeseen sekä mallin toimivuutta ja käytettävyyttä tulevaisuudessa. Työntekijän näkökulmasta arvioitiin myös tavoitteiden toteutumista sekä yhteistyötä ja pohdittiin kehittämisen näkökulmaa.

Palautteen mukaan produktio on vastannut seurakunnan perhetyön kehitystarpeeseen synnyttämällä jotain uutta, jota voi hyödyntää myös tulevaisuudessa perustamalla uusia perheryhmiä tai perheleirin ohjelmana. Erona aiempaan toimintaan mainittiin perheen yhdessä tekemisen korostaminen Potkua perheeseen—toiminnallisen perheryhmän toiminnassa. Aikaisemmin seurakunnassa järjestetyt työskentelyt ja toiminta perheille ovat tapahtuneet ikäryhmittäin.

Potkua perheeseen—toiminnallisen perheryhmän tavoitteiden arvioitiin työntekijän näkökulmasta toteutuneen onnistuneesti antaen voimia arkeen, auttaen vanhempaa näkemään lapsensa vahvuuksia ja saaden tukea heikkouksiin työntekijöiltä ja vertaistukea muilta perheiltä. Toiminnan kuvattiin tukeneen tavoitteiden toteutumista loistavasti. Toiminnallinen perheryhmä nähtiin työntekijän näkökulmasta mukavaksi ja ehkä haasteellisiksiin yhdessäoloksi. Turvallinen ympäristö tuotiin esiin tukea antavana asiana. Työntekijä kirjoittaa palautteessaan kysymykseen tavoitteiden toteutumisesta:

Kun seurasi perheiden työskentelyä sekä iltateellä antamaa palautetta illan kulusta, ei voinut kuin olla iloisella mielellä toiminnan toimivuudesta ja tarpeellisuudesta.

Työntekijöiden palautteessa ei tullut esiin varsinaisia muutosehdotuksia. Kehittämisen näkökulmasta markkinointiin ja tiedottamiseen voisi jatkossa panostaa vielä enemmän. Perheitä osallistui vähän ja toiminta olisi voinut tuoda iloa ja hyötyä monelle muullekin perheelle. Yhteistyötä opinnäytetyön osalta kuvattiin luontevaksi ja sujuvaksi sekä suunnittelun että käytännön toteutuksen näkökulmasta

6.3.4 Arvioinnin pohjalta tehdyt johtopäätökset

Sekä perheiltä että työntekijöiltä kerätyn palautteen perusteella malli toiminnallisesta perheryhmästä on ollut toimiva ja onnistunut kokonaisuus. Toiminnalle asetettu tavoite luoda toimintaa, jossa lapset ja aikuiset toimivat yhdessä perheen arkea koskettavien teemojen äärellä toteutui. Toiminnalliset menetelmät osoittautuivat hyväksi metodiksi juuri perheiden kanssa. Ne synnyttivät keskustelua ja toivat erilaisia näkökulmia lapsiperheiden elämäntilanteisiin. Toiminnalliset menetelmät tekivät käsiteltävät aiheet myös lapsille ymmärrettäviksi. Kaikki perheryhmän aikuiset kokivat toiminnalliset tehtävät mielekkäiksi ja kuvasivat toiminnallisen työskentelyn sopineen perheelleen. Potkua perheeseen -toiminnallisen perheryhmän kokoontumisten sisällölliset tavoitteet toteutuivat saadun palautteen mukaan hyvin. Ne mahdollistivat perheen yhdessäolon, ilon ja yhteenkuuluvuuden tunteen. Lähes kaikki vanhemmat kokivat ryhmätoiminnan vahvistaneen myös vanhemmuutta ja auttaneen heitä näkemään perheensä vahvuuksia ja voimavaroja.

Mallia toiminnallisesta perheryhmästä on mahdollisuus toteuttaa sellaisenaan uudelleen. Toimintamalli pystytään helposti siirtämään myös erilaisten perheiden kanssa tehtävään työhön. Mallia perheryhmästä on mahdollisuus muokata ja kehittää pienillä muutoksilla. Potkua perheeseen -perheryhmässä voidaan korostaa vertaistukea ja kohdentaa malli jollekin rajatulle kohderyhmälle esimerkiksi yksinhuoltajaperheille, lapsille ja heidän etävanhemmille, uusperheille, sateenkaariperheille tai maahanmuuttajaperheille. Kolmen kokoontumisen malli voidaan toteuttaa myös perheleirin yhteydessä, jolloin se on intensiivisempi prosessi ja perheen yhdessäoloon yhdistyy myös muita leiriohjelmaan kuuluvia elementtejä.

Perheryhmän osallistajat totesivat, että olisi ollut mukava jatkaa ryhmää sovittujen kokoontumisten jälkeen. Ryhmätoiminnan päätyttyä perheitä ohjattiin mukaan Vanhemmuuden palikat-koulutukseen sekä muuhun Hollolan seurakunnan perheille järjestettävään toimintaan. Jatkotoimintaa ajatellen Potkua perheeseen-toiminnallisen perheryhmän kokoontumisia voisi olla useampi ja kokoontumisten teemaksi voisi nostaa perheitä kiinnostavia aiheita, joita käsiteltäisiin toiminnallisia menetelmiä käyttäen ja noudattaen produktiossa syntynyttä mallia.

Palautteiden pohjalta mielekkäimmäksi osaksi yhdessä toimimista mainitsivat vanhemmat juuri toiminnalliset tehtävät. Lasten näkökulmasta merkittäviksi toiminnoiksi nousivat iltapalan valmistaminen ja yhdessäolo koko perheenä. Potkua perheeseen –toiminnallisen perheryhmän malli pyrki vastaamaan perheiden odotuksiin tuomalla illan rakentamiseen erilaisia elementtejä. Ryhmäläisiltä kerätty palaute kertoi myös siitä, että yhdessäolo oli perheenjäsenille tärkein osa toimintaa.

Vaikka vertaistuen merkitystä ei nostettu Potkua perheeseen -toimintamallissa erityisesti esille, oli sillä tärkeä osa kokoontumisissa. Perheet työskentelivät yhdessä omina yksiköinä upeasti, mutta yhdessäolon tilanteissa muiden kanssa aloitustilanteissa ja iltapalalla ollessa, myös vertaisuudella oli nähtävissä voimaannuttava vaikutus. Jälkeenpäin ajateltuna oli ollut hyvä varata vertaiskeskustelulle oma aikansa kokoontumisen alussa ja lopussa.

Potkua perheeseen -toiminnallisen perheryhmän markkinointiin olisi voinut panostaa enemmän. Olisi ollut tärkeää saada eri perheiden kanssa työskenteleviä työntekijöitä seurakunnasta sekä muita alueen toimijoita kiinnostumaan perheryhmästä niin, että he olisivat ohjanneet perheitä ilmoittautumaan ryhmätoimintaan. Myös oma roolini tiedottamisessa olisi voinut olla näkyvämpi. Ryhmän kokoontumisten ajankohta lauantai-iltaisina saattoi olla joiltain osin osallistujia rajaava tekijä. Suunnitteluvaiheessa totesimme yhteistyötahon kanssa, että kokoontumiset ovat kerran kuukaudessa, eivätkä näin vaikuta kaikkiin viikonloppuihin. Jotkut perheet saattavat puolestaan kaivata koko perheelle tekemistä juuri lauantai-iltaisina. Arki-illat täyttyvät usein kouluikäisten lasten perheissä harrastustoiminnasta. Jatkossa toimintaa järjestettäessä kannattaa pohtia perheryhmän ajankohtaa siitä näkökulmasta, kenelle toimintaa halutaan kohdentaa.

Konkreettisenä kehitysehdotuksina yhteistyötahona toimineen Hollolan seurakunnalle voisi olla perheryhmän mallin vieminen myös kuntakeskuksen ulkopuolelle Hollolan kirkonkylään ja Vesikansaan siellä asuvien perheiden ulottuville. Perhetyön kehittämisen näkökulmasta tulevaisuudessa voisi ajatella myös eri työmuotojen välisen yhteistyön kehittämistä perhetyön osalta. Seurakuntaan voisi perustaa perheiden kanssa toimivista työntekijöistä koostuvan perhetyöryhmän, jossa olisi mahdollisuus vaihtaa kuulumisia ja kokemuksia eri työmuotojen tekemästä perhetyöstä. Työryhmässä olisi mahdollisuus myös pohtia ja suunnitella toimintaa, jonka toteuttamisessa voisi yhdistää voimavaroja.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen kehittämistyön näkökulmasta oli innostavaa. Kehittämispainotteisuus toi työhön ajankohtaisuutta ja uuden synnyttämisen kokemusta. Näen kehittämisen merkittävänä asiana, jotta voimme saavuttaa diakoniatyössä uusia kohderyhmiä ja uusia asiakkaita. Uusia menetelmiä ja toimintatapoja kokeilemalla voimme löytää myös toimivia työvälineitä ja uusia ulottuvuuksia asiakastyöhön.

Haasteeksi tässä prosessissa nousi opinnäytetyön tekemisen nopea aikataulu ja jännitys kehittämistyön onnistumisesta myönteisenä suunnan näyttäjänä diakonisessa perhetyössä. Opinnäytetyön aikataulu eteni opintosuunnitelman mukaisesti opinnäytetyöhön liittyvien opintojen osalta, mutta produktion toteutusvaiheessa toimittiin huomioiden seurakunnan toimintakausi ja seurakunnan tila- ja henkilöresurssit. Produktion suunnittelussa ja toteutuksessa oli isona apuna Hollolan seurakunnan varhaiskasvatustyöltä saamani tuki ja kannustus. Yhteistyötahon innostus tarttui ja auttoi produktion suunnittelu- sekä toteutusvaiheessa työskentelyssä.

Opinnäytetyön aihepiiri ja prosessi palvelivat omaa ammatillista kehittymistäni tarjoamalla käytännön kokemusta seurakunnan perhetyöstä ja moniammatillisesta yhteistyöstä seurakunnan sisällä. Opinnäytetyötä tehdessäni sain kokemuksen perheiden kohtaamisesta ja tukemisesta ryhmätoiminnan kautta sekä seurakuntaa että perheitä palvelevan työmallin kehittämisestä. Produktion arviointi tarjosi mahdollisuuden oman työn arviointiin sekä palautteen saamiseen tekemästäni työstä.

Opinnäytetyön teoriaa rakentaessa sain tutustua tärkeisiin ja ajankohtaisiin perheiden hyvinvointia käsittelevään teoretietoon ja tutkimuksiin sekä soveltaa niitä käytännössä. Diakoniseen perhetyöhön liittyvää tehtyä tutkimustyötä ja siihen liittyviä toimintamalleja on olemassa vähän. Tämä kertoo mielestäni siitä, että uuden toiminnan synnyttämiselle ja vanhojen hyvien käytäntöjen mallintamiselle on tarvetta. Sosiaali- ja hoitotyössä perhelähtöistä työtä ja sen toimintamalleja on tutkittu ja toteutettu käytännössä pitkään. Näitä hyviä käytäntöjä voisi rohkeasti ottaa osaksi myös seurakunnan perhetyötä ilman, että sen ajatellaan vievän tilaa hengelliseltä työltä ja kristilliseltä kasvatukselta.

Jatkokehittämisideoina opinnäytetyön pohjalta esitänkin muiden diakonisen perhetyön menetelmien mallintamista. Myös moniammatillinen verkostotyö, jossa diakoninen perhetyö on mukana yhtenä toimijana, olisi hyvä kehittämiskohde. Ennaltaehkäisevän perhetyön näkökulmasta tutkimusta voisi tehdä diakoniatyön ja sosiaalityön yhteistyön toteutumisesta perhetyössä. Kiinnostavaa olisi saada myös tutkimustietoa perhetyön ja sosiaalityön menetelmien käyttökokemuksista diakoniatyössä sekä työntekijöiden että asiakkaiden näkökulmista. Nämä kehittämisaiheet ja tutkimuskohteet ovat niitä, joista olisin kaivannut materiaalia ja tietoa tätä opinnäytetyötä tehdessäni.

Arvostava työote ja kirkon perhetyön periaatteet loivat eettisen pohjan opinnäytetyölle ja sen synnyttämälle produktiolle. Opinnäytetyön luotettavuus osoitettiin ajankohtaisella ja aiheeseen olennaisesti liittyvällä teoriapohjalla. Produktion arvioinnissa pyrittiin toiminnan ja toiminnan vaikutusten luotettavaan, monipuoliseen ja rehelliseen arvioon.

Opinnäytetyö kirjallinen raportti kirjoitettiin Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeita noudattaen. Kehittämispainotteisen opinnäytetyön kirjallisessa raportissa käsiteltiin Produktion tarkoitusta ja tavoitteita, pohdittiin Produktion suhdetta diakoniatyön – ja perhetyön käytäntöihin sekä olemassa oleviin teoriaan ja ajankohtaisiin tutkimuksiin sekä arvioitiin Produktion toteutusta ja sovellettavuutta. (Diakonia ammattikorkeakoulu 2010, 48–49.)

Opinnäytetyön tuloksena syntynyt ryhmätoiminnan malli diakoniseen perhetyöhön ei toivottavasti jää kertaluonteiseksi kokeiluksi, vaan toimisi jatkossa esimerkkinä diakonisen perhetyön menetelmien mallintamisesta sekä löytäisi paikkansa työvälineenä Hollolan seurakunnan perhetyössä ja muiden diakonista perhetyötä tekevien seurakuntien käytössä.

LÄHTEET

- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. C Katsauksia ja aineistoja 17. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Gothóni, Raili; Helosvuori, Riitta; Kuusimäki, Kalle & Puuska, Karoliina 2012. Kantakaa toistenne kuormia – Diakoniatyön perusteet ja käytäntö. Helsinki: Kirjapaja.
- Hansen, Maija 2004. Olipa kerran perhe – Arvostava työote perhetyössä. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliito ry.
- Heikkinen, Alpo; Levamo, Pauliina; Parviainen, Maaret; Savolainen, Aili 2007. Näe minut – kuule minua, kokemuksia ryhmästä. SOCCAn ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja nro 11, 2007. Helsinki.
- Heikkinen-Peltonen, Riitta; Innamaa, Marja & Virta, Marjut 2009. Mieli ja terveys. Helsinki: Edita Prima.
- Helin, Matti; Hiilamo, Heikki & Jokela, Ulla 2010. Diakoniatyö – Asiakkaan palveluksessa. Helsinki: Edita.
- Johansson, Piritta & Ketoja Sirkku 2010. Aarteet perheessä – Voimavarojen tukeminen perheleirillä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pori. Opinnäytetyö.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2012. Perheen parhaaksi. 2., uudistettu painos. Helsinki: Edita.
- Jääskeläinen, Ilkka 2002. Diakoniatoininnan muodot. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Paulu Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) 2002. Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 192-232.
- Kaikko, Kirsi 2004. Lastensuojelun avoperhetyön kuntouttavat elementit. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Lisenssiaattityö.
- Kaukkila, Veli & Lehtonen, Elisa 2007. Ryhmästä enemmän. Suomen Mielenterveysseura & Laadukasta kulttuuria vapaaehtoistyöhön –hanke. Helsinki: SMS-tuotanto.
- Kehitysvammaliitto i.a.Papunet. Viitattu 20.9.2013. <http://papunet.net/materiaalia/kuva-pankki.Tuloste tekijän hallussa>.

- Laine, Seppo; Heino Liisa ja Pärnä Katariina. Perhekuntoutuksen moniammatilliset käytännöt. Teoksessa Maritta Törrönen & Katariina Pärnä. (toim.) 2010. Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö, 137-166.
- Lainiala, Lassi 2010. Perhepolitiikan uudet tuulet – Perheen paluu. Perhebarometri 2010. Helsinki: Väestöliitto.
- Lammi-Taskula, Johanna & Salmi, Minna 2009. Vanhemmuuden ilot ja murheet. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula, Sakari Karvonen & Salme Ahlström, (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki, 60-69.
- Minäkö perhetyöntekijä? – Suuntaviivoja perhelähtöisen työtteen vahvistamiseen seurakunnassa 2012. Suomen ev.lut kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2012:10.
- Mäntykivi, Anni 2005. Toiminnalliset menetelmät perhetyön tukena. Asiakasperheiden kokemuksia Helsingin Diakonissalaitoksen perhetyön toiminnallisista ryhmistä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki. Opinnäytetyö.
- Nikama, Hanna & Vahtera, Nina 2008. Aikamoinen soppa keitettäväksi – Diakonisen perhetyön mahdollisuudet Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymässä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Järvenpää. Opinnäytetyö.
- Pakkanen, Kirsi 2006. Diakonisen perhetyön kehittämishanke ”Sellaista hyvää oloa ja just jaksamista...” Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Rakkauden lahja. Piispojen puheenvuoro perheestä, avioliitosta ja seksuaalisuudesta 2008. Helsinki: Kirjapaja.
- Raunio, Kyösti. 2009. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.
- Riihelä-Palmu, Sanna 2008. ”Eri teitä samalle laiturille”. Toiminnalliset menetelmät perheneuvolan sosiaalityössä. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Pro gradu –tutkielma.
- Rundgren, Marjo 2008. Perhediakonia vaikeissa olosuhteissa elävien perheiden tukena. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Järvenpää. Opinnäytetyö.
- Rättyä, Lea 2009. Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa. Kuopion yliopisto. Hoitotieteen laitos. Väitöskirja.
- Rönkkö, Leena & Rytönen, Timo 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOY.

- Seurakuntien lapsityön keskus i.a. Rukoushelmet ovat käsin kosketeltava rukous. Viitattu 25.2.2014. <http://www.evl-slk.fi/tyontueksi/rukoushelmet>. Tuloste tekijän hallussa.
- Sipilä, Jorma & Österbacka, Eva 2013. Enemmän ongelmien ehkäisyä, vähemmän korjailua? Perheitä ja lapsia tukevien palvelujen tuloksellisuus ja kustannusvaikeus. Valtiovarainministeriön julkaisuja 11/2013. Valtiovarainministeriö
- Suomen tilastokeskus i.a. Perhe. viitattu 3.6.2013. <http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/perhe.html>
- Thitz, Päivi 2013. Seurakunta osallisuuden yhteisönä. Itä-Suomen yliopisto. Diakoniamattikorkeakoulu. Väitöskirja.
- Vilén, Marika; Seppänen, Paula; Tapio, Nina & Toivanen, Riikka 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä – Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.
- Vuori, Anne 2012. Vähävaraisten lapsiperheiden hyvä vointi ja sen tukeminen. Tampereen yliopisto. Akateeminen väitöskirja.

LIITE 1: Ryhmätoiminnan esite

POTKUA PERHEESEEN

POTKUA PERHEESEEN on suunnattu vanhemmuuden tukemiseksi ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Ryhmätoiminta on perhettä yhdistävä ja vanhemmuutta vahvistavaa toimintaa, johon koko perhe voi yhdessä osallistua. Ryhmä on avoin kaikille perheille jossa on vähintään yksi kouluikäinen lapsi.

Esittely

Ti 24.9 klo 18–19 Sovituksenkirkolla, Keskuskatu 2

tai

to 26.9. klo 18–19 Vesikansan srk-kodilla, Paimelantie 51

Tilaisuuksien jälkeen voi ilmoittautua kurssille!

Muut kokoontumiset Sovituksenkirkolla klo 16–18

La 12.10. Hullunkuriset perheet

- Millaisia persoonia meidän perheeseen kuuluu?
- Roolit perheessä
- Meidän perheen vahvuudet

La 9.11. Perheet kuutamolla

- Pulmatilanteita
- Ongelmanratkaisua
- Ryhmädynamiikkaa

La 14.12. Hyvä on olla yhdessä

- Luottamusharjoituksia
- Rentoutusta
- Yhteyttä ja läheisyyttä

Kurssilla käsitellään perheeseen liittyviä teemoja tavoitteellisesti hauskojen toiminnallisten harjoitusten ja yhdessä tekemisen kautta.

Kokoontumisen yhteydessä on välipala, jonka valmistamisen ja nauttimisen ohessa on mahdollisuus kohdata muita perheitä.

Lisätietoja

Riitta Petsalo p. 040 832 9899

riitta.petsalo@evl.fi

LIITE 2: Potkua perheeseen –toiminnallisen perheryhmän kokoontumisten sisältö

Potkua perheeseen – toiminnallinen perheryhmä

Toiminnan tavoitteet:

- Mahdollistaa perheille ilon ja yhteenkuuluvuuden kokemusten saaminen perheen yhdessä toimimisen kautta.
- Auttaa perheitä löytämään omat vahvuudet ja etsimään heille sopivia välineitä hankalien tilanteiden ratkaisemiseen.
- Tarjota perheille kokemusta hyvää oloa ja luottamusta rakentavasta toiminnasta.

Toimintaperiaatteet:

- Perheryhmässä vanhemmat ja lapset toimivat yhdessä koko kokoontumisen ajan.
- Erillisiä tilanteita aikuisille ja lapsille ei järjestetä, sillä toiminnalla halutaan keskittyä perheen yhdessä tekemiseen ja olemiseen.
- Perheryhmässä jokainen perhe on oma ryhmänsä, jossa toimii kokoontumisen aikana.
- Kokoontumisissa käsitellään perheeseen liittyviä teemoja tavoitteellisesti hauskojen toiminnallisten harjoitusten ja yhdessä tekemisen kautta.
- Teemoja ja toimintaa ohjaa arvostava työote.
- Ryhmän kokoontumisissa annetaan mukaan kotitehtävä, jonka avulla perhe voi halutessaan syventää ja jatkaa teemaan liittyvää työskentelyä kotona.
- Perheryhmän kokoontumisen yhteydessä perheet valmistavat iltapalaa, jonka valmistamisen ja nauttimisen ohessa on mahdollisuus kohdata muita perheitä.
- Perheiden kristillistä kasvatusta tuetaan hartaushetkellä

Kokoontumisten runko:

- Aloitusta ja johdattelua teemaan (10min)
- Iltapalan valmistelua (20 min)
- Toiminnallinen osuus, jossa perheet toimivat omina ryhminä (40min)
- Ohjeistus kotitehtävään (5min)
- Hartaushetki ja hiljentymisen (10-15min)
- Iltapala ja keskustelua (20-30 min)

Potkua perheeseen toiminnallinen perheryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa. Yksi kokoontuminen kestää kaksi tuntia ja kokoontumisia on yhteensä kolme. Perheet sitoutuvat osallistumaan kaikkiin kokoontumisiin, joista muodostuu yhtenäinen kokonaisuus. Ennen ryhmään ilmoittautumisia voidaan järjestää info-tilaisuus, jossa kerrotaan tarkemmin ryhmän toiminnasta ja on mahdollisuus tutustua ryhmän ohjaajiin etukäteen. Ryhmän koontumisissa on hyvä olla kaksi työntekijää, joista toinen vastaa iltapalan valmistuksesta yhdessä perheiden kanssa ja iltahartaudesta. Toinen työntekijä vastaa toiminnallisten harjoitusten ohjauksesta.

Ehdotus info-illan toteutuksesta

A TERVETULOA ja POTKUA PERHEESEEN – toiminnallisen perheryhmän esittely:

Mistä on kysymys? Kerrotaan perheryhmän tarkoituksesta, tavoitteista ja toiminnasta sekä ryhmään ilmoittautumisesta.

B Esimerkki-harjoituksia:

Tunnekortit apuna. Ensin muut kertovat miltä perheen jäsen heidän mielestään tänään näyttää, minkä jälkeen jokainen näyttää valitsemansa kortin muille. Näin käydään kuulumiskierros tästä päivästä.

Hymyn leveyden ym. mittailua lakunauhalla – Ensin mitataan hymyt ja sitten mitä muuta keksitään ja ehditään.

Sadepisara-rentoutus. Naputellaan sormenpäillä kevyesti hartioita vuorotellen parin kanssa.

C ILTAHARTAUUS: Rukoushelmien esittely

D ILTAPALA: Mannapuuro ja kiisseli

E KOTITEHTÄVÄ: Meidän perheen ”tunnari”

Mikä laulu sopisi meidän perheen tunnusbiisiksi –tunnariksi? Löytyisikö laulu, joka on kuin meidän arjesta tai laulu, josta koko perhe tykkää?

Tunnaria voi laulaa tai kuunnella yhdessä vaikkapa viikonloppureissun alussa autossa tai illalla ennen nukkumaan menoa kotona. Missä muissa tilanteissa voisi tunnari yhdistää?

Ja kun vanhaan tunnariin kyllästyy, voi löytyä uusi siihen hetkeen paremmin sopiva laulu.

1. Kokoontuminen: HULLUNKURISET PERHEET

Sisältö:

- *Millaisia yksilöitä meidän perheeseen kuuluu?*
- *Roolit perheessä*
- *Meidän perheen vahvuudet*

Tavoitteet:

- Jokainen perheenjäsen huomioidaan omana yksilönään
- Perheet löytävät omat erityispiirteensä ja vahvuutensa, jotka lisäävät yhteenkuuluvuutta
- Yhdessä toimiminen synnyttää iloa ja vahvistaa yhteenkuuluvuutta

A ILTAPALAN VALMISTUS: Teeleivät

B TOIMINNALLISIA HARJOITUKSIA:

1. Mikä esine kuvaa meitä?

Valitkaa esine, joka kuvaa perhettänne tai liittyy jollain lailla perheen elämään.

Esineen avulla perheet keskustelevat perheeseen liittyvistä mielikuvista, erityispiirteistä ja vahvuuksista.

2. Tunnetko perheesi?

Koskettakaa kädellä sitä perheen jäsentä, johon kuvaus sopii parhaiten.

- Kuka jättää likaiset sukat makkaralle lattialle?
- Kenen tavarat kirjoituspöydällä ovat hyvässä järjestyksessä?
- Kun muu perhe istuu valmiina autossa, kuka säntäilee eteisessä ympäriinsä etsien vielä pipoa?
- Kenen avaimet ovat aina hukassa?
- Kuka on ensimmäisenä aamulla hereillä?
- Kuka sammuttaa illalla viimeisenä valot huoneestaan?
- Kuka on perheen paras kokki?
- Kesken päivällisen soi ovikello ja ovella seisoo kaveri, ketä kysytään ulkoleikkeihin?
- Herätyskello soi aamulla, mutta kuka ei siitä huolimatta nouse sängystä?
- Pelatessa syntyy riitaa, kuka heittää pelinappulat ja pelilaudan lattialle?

- Tuli sanottua pahasti, kuka pyytää ensin anteeksi?
- Kuka on perheen kovin halailija?
- Suihkusta kuuluu laulua, kuka siellä on?
- Kenen mielestä puhelimesta on hurjan hauska puhua?
- Olohuoneen nurkassa istuu joku kirjan kanssa lukemassa, kuka?
- Naurattaa niin, että mahaan sattuu, kuka kertoi hauskan jutun?
- Nyt on paha mieli ja itkettää, kuka lohduttaa?
- Perhe tarvitsisi piristystä ja hassuttelua, kenellä on paras idea?
- Matikan läksyt harmittavat, mutta kuka osaisi parhaiten laittaa numerot oikeaan järjestykseen?
- Sohva on valloitettu, kuka pötköttelee kaukosäädin kädessään?
- Koko päivä on mennyt sisällä tietokoneella pelatessa, kenen pitäisi mennä ulkoilemaan?
- Jääkaapin oveen on liitetty magneetilla taitavasti piirretty kuva, kuka mahtaa olla taiteilijana?
- Musiikki soi niin, että korviin sattuu, kenen pitäisi laittaa ääntä pienemmälle?
- Lauantai-iltana on herkkuja tarjolla, kuka vielä nautiskelee, kun muut ovat jo omansa hotkineet?

3. Perhekuva

Valitkaa perheeseen sopiva sarjakuva lattialle levitetyistä vaihtoehtoista. (Esim. Simpsonit, Smurffit, Muumit, Aku anka, Nalle Puh...) Miettikää kuka sopii minkäkin hahmon rooliin? Kuka on Pikku Myy, Kuka Nuuskamuikkunen... Liimatkaa kuvat paperille yhteiseksi perhekuvaksi ja kirjoittakaa nimet jokaisen kuvan alle.

C KOTITEHTÄVÄ: Meidän perhe - kuvagalleria

Kuvatkaa perhettänne muutaman päivän ajan videoiden, ottamalla kuvia kameralla ja kännykällä tai piirtämällä.

Ottakaa kuvia jokaisesta perheenjäsenestänne mielipuuhiissaan.

Ottakaa lopuksi oikea perhepotretti. Siihen voi pyytää apua vaikka naapurilta.

Kun kuvat ovat otettu, vallatkaa sohva ja katsokaa kuvat yhdessä ja viettäkää mukava hetki yhdessä.

D ILTAHARTAUUS: Rukoushelminauhan valmistaminen

E ILTAPALA JA JUTTELUA

2. Kokoontuminen: PERHEET KUUTAMOLLA

Sisältö:

- *Pulmatilanteita*
- *Ongelmanratkaisua*
- *Ryhmädynamiikkaa*

Tavoitteet:

- Perheet kiinnittävät huomiota omaan tapansa toimia yhdessä ja ratkaista pulmatilanteita
-
- Perheet motivoituvat etsimään heille sopivia välineitä ongelman ratkaisuun

A ILTAPALAN VALMISTUS: kanawrapit

B TOIMINNALLISIA HARJOITUKSIA:

1. Ihan kuutamolla!

Valitkaa yhdessä pulmapeli pöydällä olevasta valikoimasta. Ratkaiskaa tehtävä yhdessä pähkäillen. Jos tehtävä on liian helppo, voitte valita vielä toisenkin. Jos tehtävä osoittautuu liian vaikeaksi, pyytäkää ratkaisuohe avuksi...

Miten valinta tapahtui, kuka sai valita vai oliko valinta yhteinen, miksi?

Miten pulman pähkäily sujui?

Kuka oli johtajana ja määräsi miten tehdään?

Ketä ei jaksanut kiinnostaa?

Kuka hermostui tai oli kärsimätön?

2. Pynnösen perheen ongelmakohdat

Korteilla on tilanteita Pynnösen perheestä. Lukekaa ja pohtikaa miten ongelmalliset tilanteet pitäisi ratkaista. Onko joku tilanne tuttu teidän perheessänne?

- Isä on kokkaillut perheelle iltaruokaa. Pöydässä istuessa kuuluu: yäk, hyi, en syö... Mikä avuksi?
- Voi ei! Äidillä paloi pinna. Nyt äiti huutaa naama punaisena ja on vihainen. Mikä avuksi?
- Mintun vuoro tyhjentää tiskikone on torstaisin koulun jälkeen. Torstaina vanhempien tullessa töistä Minttua ei näy missään ja tiskikone on taas kerran tyhjentämättä? Mikä avuksi?
- Olohuoneen sohvalla heiluu kyynärpäät ja taistellaan kaukosäätimestä. Lotta ja Leevihän siellä taas riitelevät. Mikä avuksi?

- Lauantaina Pynnösen perhe päättää tehdä jotain hauskaa yhdessä. Kaikki haluavatkin eri asioita. Joku haluaa uimahalliin, joku vuokrata elokuvan, joku leipoa pizzaa... Mikä avuksi?
- Isommat sisarukset Reetta ja Rami vitsailevat ja pelaavat –heillä on hauskaa yhdessä. Pikkuveli/-sisko haluaisi mukaan hauskanpitoon, mutta hänet käsketään pois pilaamasta toisten juttuja. Pikkuveljestä/-siskosta tuntuu pahalta. Mikä avuksi?
- Leevi on mököttänyt koko illan omassa huoneessaan suljetun oven takana, eikä tule pois. Mikä avuksi?
- Reetta ei löydä mistään uutta iPhonea. Käykin ilmi, että Minttu on lainannut sitä ilman lupaa ja tiputtanut puhelimen lattialle. Nyt näytön lasiin on tullut särö. Mikä avuksi?
- Rami on lähtenyt kavereiden kanssa ulos, mutta ei ole tullut kotiin sovitusti. Puhelin on unohtunut kotiin, kun siihen yritetään soittaa. Vihdoin melkein kaksi tuntia myöhässä Rami saapuu kotiin. Mikä avuksi?
- Lotta on alakuloisen näköinen ja purskahtaa itkuun. Mikä avuksi?
- Minkälaisia ongelmatilanteita teidän perheessä tulee vastaan ja mikä niihin olisi avuksi?

3. Sovinnon tunne

Minkälainen olo ja tunne on silloin, kun riidat on sovittu tai hankala ja ongelmallinen tilanne kotona on lopulta ratkennut? Muovaile tai piirrä tuo tunne! Näyttäkää ja kertokaa tunne toisillenne!

C KOTITEHTÄVÄ: Perhekokous

Pitäkää kotona perhekokous. Perhekokouksessa voidaan jutella ihan vain kuulumisia tai sitten voitte kerätä jääkaapin oveen listaan asioita (viikonloppusuunnitelmat, joulun vietto, kotitöiden jakaminen...), joista olisi hyvä jutella yhdessä.

Valitkaa sopiva päivä ja hetki, esimerkiksi arki-ilta, jolloin kenelläkään perheen jäsenellä ei ole harrastuksia tai muuta menoa. Valitkaa mielestänne sopiva kokoustila, jossa kaikki mahtuvat olemaan mukavasti. Mukava tila voi olla vaikka keittiö tai olohuone. Tärkeää on, että kaikki ovat paikalla.

Perhekokouksessa saa jokainen kertoa vuorollaan mitä hänelle kuuluu, missä asioissa on mennyt viime päivinä hyvin ja mikä asia huolestuttaa tai onko kokenut, jossain asiassa pettymystä tai epäonnistumista. Toiset kuuntelevat, eivätkä keskeytä puheenvuoroa omilla asioillaan. Kuulumisvuoron jälkeen muu perhe sanoo jonkun hyvän ja tärkeän asian tai ominaisuuden kuulumisten kertojasta. Kun kaikki ovat saaneet kertoa omat kuulumisensa ja jokainen on saanut hyvää ja kannustavaa palautetta, voidaan siirtyä keskustelemaan ja sopimaan perheen yhteisistä asioista.

D ILTAHARTAUUS: Autiomaan helmi

E ILTAPALA JA JUTTELUA

3. Kokoontuminen: HYVÄ ON OLLA YHDESSÄ

Sisältö:

- *Luottamusharjoituksia*
- *Rentoutusta*
- *Yhteyttä ja läheisyyttä*

Tavoitteet:

- Perheet saavat kokemuksen hyvää oloa ja luottamusta rakentavasta toiminnasta
- Perheet saavat mahdollisuuden kokea yhteyttä ja läheisyyttä

A ILTAPALAN VALMISTUS: Pipareita ja pasteijoita

B TOIMINNALLISIA HARJOITUKSIA:

1 Keinu

Aikuiset nostavat/keinuttavat vuoron perään lapsia viltissä.

2 Erilaisia halauksia

Poskihalaus

Ryhmähalaus

Äänihalaus

Kylkikyljessä- halaus

Otetaan vauhtia halaus

Ristiin halaus

Selkään taputus –halaus

Mikä on teille sopivin halaus tai keksikää ihan oma halaustyyli

3 Pyramidit

Kokeilkaa tehdä pyramidi.

Ensin voi kokeilla parin kanssa ja sitten kokeilla minkälainen pyramidi tai patsas syntyy koko perheestä.

4 Siilipallohieronta

Jokainen perheen jäsen asettuu vuorollaan pehmeälle tai muuten mukavalle alustalle vatsalleen lepäämään. Muut hierovat rauhallisesti käsivarsia, jalkoja ja selkää siilipalloilla.

Hierottuaan sopivan hetken pysähtytään ja jokainen perheen jäsen sanoo vuorollaan hierottavana olleelle jonkun hyvän asian. Esim. Pidän sinusta, Sinulla on ihana nauru, Olet tärkeä, Sinulla on iloiset silmät....

C KOTITEHTÄVÄ: Järjestäkää aikaa kiireettömälle yhdessäololle!

Nauttikaa rennosta yhdessäolosta ja läheisyydestä.

D ILTAHARTAUS: Pyhän huolettomuuden helmi

E ILTAPALA JA JUTTELUA

LIITE 3. Palautekysely vanhemmille

Palautekysely Opinnäytetyönä toteutetusta Potkua perheeseen –toiminnallisesta perheryhmästä Hollolan seurakunnassa/Aikuiset

1. Onko potkua perheeseen- ryhmään osallistuminen on vastannut odotuksiasi? Millä tavalla?

Oikein Hyvin 😊😊	Hyvin 😊	En osaa sanoa 😊😊	Tyydyttävästi 😊	Heikosti 😞
--------------------	------------	---------------------	--------------------	---------------

2. Miten Potkua perheeseen- ryhmätoiminta on tukenut perheen yhdessäoloa?

3. Onko Potkua perheeseen toiminta onnistunut olemaan iloa ja hyvää oloa tuova kokemus koko perheelle?

Oikein Hyvin 😊😊	Hyvin 😊	En osaa sanoa 😊😊	Tyydyttävästi 😊	Heikosti 😞
--------------------	------------	---------------------	--------------------	---------------

4. Miten toiminnalliset tehtävät ovat sopineet perheellenne?

Oikein Hyvin 😊😊	Hyvin 😊	En osaa sanoa 😊😊	Tyydyttävästi 😊	Heikosti 😞
--------------------	------------	---------------------	--------------------	---------------

5. Onko Potkua perheeseen- ryhmätoiminta tukenut ja vahvistanut yhteenkuuluvuuden tunnetta perheessänne?

Oikein Hyvin 😊😊	Hyvin 😊	En osaa sanoa 😊😊	Tyydyttävästi 😊	Heikosti 😞
--------------------	------------	---------------------	--------------------	---------------

6. Onko Potkua perheeseen- ryhmätoiminta auttanut näkemään perheesi vahvuuksia?

Oikein Hyvin 😊😊	Hyvin 😊	En osaa sanoa 😊😊	Tyydyttävästi 😊	Heikosti 😞
--------------------	------------	---------------------	--------------------	---------------

7. Koetko Potkua perheeseen ryhmätoiminnan tukeneneen vanhemmuuttasi?

Oikein Hyvin 😊😊	Hyvin 😊	En osaa sanoa 😊😊	Tyydyttävästi 😊	Heikosti 😞
--------------------	------------	---------------------	--------------------	---------------

8. Onko Potkua perheeseen toiminta auttanut löytämään keinoja hankaliin tilanteisiin perheessä?

Oikein Hyvin	Hyvin	En osaa sanoa	Tyydyttävästi	Heikosti
😊😊	😊	😊😊	😊	😞

9. Millä tavalla koet Potkua perheeseen ryhmätoiminnan tukeneen vanhemmuuttasi ja perhettänne?

10. Mikä kokoontumisien teemoista on ollut mielestäsi tärkein? Laita rasti.

- Hullunkuriset perheet
- Perheet kuutamolla
- Hyvä on olla yhdessä

11. Mikä oli kiinnostavin osa Potkua perheeseen ryhmän kokoontumisissa?

- Iltapalan tekeminen
- Toiminnalliset tehtävät
- Iltahartaus
- Kotitehtävä

12. Onko joku toiminnallinen tehtävä tai muu tilanne jäänyt erityisesti mieleen? Jos niin mikä ja miksi?

13. Minkälaista toimintaa toivoisit seurakunnan järjestävän perheille?

14. Minkälaisia aiheita toivoisit jatkossa käsiteltävän vanhemmuutta tai perhettä käsittelevissä tilanteissa?

15. Mitä muuta palautetta haluaisit sanoa?

LIITE 4. Palautekysely lapsille

1. Potkua perheeseen illoissa on ollut:

(Ympyröi hymiö)

Kivaa

En tiedä

Kurjaa

2. Mitkä asiat olivat kivoja Potkua perheeseen illoissa?

3. Mistä et pitänyt?

4. Mikä kokoontumisista on ollut mielestäsi tärkein? Laita rasti.

Hullunkuriset perheet

Perheet kuutamolla

Hyvä on olla yhdessä

5. Mikä oli kiinnostavin osa Potkua perheeseen ryhmän kokoontumisissa?

Iltapalan tekeminen

Toiminnalliset tehtävät

Iltahartaus

Kotitehtävä

LIITE 5: Palautekysely työntekijöille

Palautekysely Opinnäytetyönä toteutetusta Potkua perheeseen –toiminnallisesta perheryhmästä Hollolan seurakunnassa/Työntekijät

1. Onko Potkua perheeseen- toiminnallinen perheryhmäryhmä vastannut seurakunnan tarpeeseen? Miten?
2. Onko Potkua perheeseen toiminnallisen perheryhmän malli sellainen, jota seurakunnan työmuodot voisivat toteuttaa myös jatkossa?
3. Miten Potkua perheeseen perheryhmä eroaa aiemmin perheiden kanssa toteutetusta toiminnasta Hollolan seurakunnassa?
4. Millä tavoin Potkua perheeseen perheryhmän toimintamalli on ollut perhettä yhdistävää ja vanhemmuutta vahvistavaa?

